

ROZHLAS

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor:

ANDREJ TRUHLÝ - SYTNIANSKY.

Roč. VI.

Turč. Sv. Martin, 30. Apríla 1875.

Číslo 4.

Slavnosť na Velehrade.

Od *Eudovita Žellu.*

(Dokončenie.)

Sotva že Nitrou prvý hlahol trúby
Zatriasol, i on posbieral zmužilých
Synkov slovenských a šiel v pôtkach čilých
Seba i strýca zachovať od zhuby.
A nie nemálo rástla starca radosť,
Spatrujúceho synovcovu mladosť
Chválnou chrabrosťou nad všetkých vynikať
A so skúseným Nemcom sa potýkať.

Za nimi vidieť rady tie víťazné,
Ktoré v tak šťastne završenej bitke
Rany a body delily tak rázne,
Až všetky meče vyštrbily britké.
Idú posiatí síč' hojne šrámami,
No veď hojnejšie zastreikani krvou
Nemca, ktorého jarma čatou prvou
Volnosti sväté otvorily chrámy.

Radostne vlajú vo sriedku húštavy
Pikovej vzácne zástavy z brokátu,
Na ktorých miesto starodávnej Slávy
Zriet Matku Božiu, tú rodičku svätú.

Tu mladé náruč vypína žieňatko
Za vracajúcim šťastne sa manželom,
Tam matka jasným od radosti čelom
Útlínké dvíha do výšky dieťatko.
By zrelo otca si ohorelého:
A jaká rozkoš, jakže oko jeho
V pestrom zástupe v skutku jich vystihlo
A jim zrosené milostne pomyhlo.
Lež, ktorej smutným šepotom rečeno:

„Padol za kráľa, za vlast a rodinku,“ —
Tá, ách, v pokore padnúť na koleno,
V slzách sa modlí jeho za dušinku. —

Blíž brán sa zrazu peknom na pahorku
Tristo mladíkov ohebné rozdvoji,
A pred kniežatmi v úzunkom priestorku
Dvanásť devečiek čarokrásnych stojí,
By vďaka výlev rúčkami nežnými
Miláčkom vlasti drahej vyjadrily,
A ručkami alabastrovými
Dvoma venčoky čelá jim obvily.
A znovu hrmí hlasitý jasania
Výbuch stotisíc hrdiel rozdráždených,
A v oku kniežat citom premožených
Blyští sa jasná slza prekypenia.

Dunivo znejú velehradské zvony,
Miechajúť v hudby vznešenej sa zvuky
A vo výskotu smesičného hluky,
Bo slavnosťnými ony zovú tóny
K skrušeným chválam do svätiny hlavnej
Za Božiu pomoc v boja výhre slavnej.

Tisíc voskovíc šero chrámu sväté,
Odvážnu klenbu, oltár osvecuje,
Vľavo a vpravo dva sa tróny zlaté
Skvieť oslepený temer zrak spatruje.

Kol trónov stojí výberok neskrovný
Vojvodov slavných, radcov vychýrených,
Dvoranov rúchom nádherným odených,

Jak to skvostnosti spôsob mnohotrovný
A vyvýšenosť jich predpisovala,
By trónu skvelosť sa neztenčovala.

V svätej tichosti dlie, naplňujúci
Najmenší priestor chrámu, ľud pobožný.
V tom trúb a kotlov znie vonku hlas možný
A každé prsia prejme cit horúci;
S bleskom klenotov kráľa najhodnejším
Kniežatá sväte prahy prekročili
A uklonivše sa pred Najsvätejším,
Na prestoly sa vážne usadili.

V hlbokých tónoch, až duša každého
V stržní sa ztriasla, zavznie harmonia,
A od klenutia sa malovaného
V súzvučných zmenách s rachotom odbíja.
A v kruhu prísnych zasvätencom neba
Muž vážny v skvostnom vystúpi ornáte,
Jehož anjelská obtáča veleba,
Odlesky duše to zbožnej sväte.

On je to Method, biskúp osvietený,
Svätý Apoštol Slovanov tatranských,
Čo prvý učil v nebeskom nadšení
Krivé rozumy slepcov tých germanských,
Že národnosť je svätá jako viera,
No, tá tam chradne a táto vymiera,
Keď jich ostávi osud o samote:
Preto on múdry vierou k národnosti
A národnosťou k viere ľud zas viedol.
No, odnárod ho a už si podjedol
I viery koreň ažda na večnosti! —

Muž teda Boží tento, jemuž v Ríme
Samom česť bola hojne udelená,
Vyjde pred oltár, padne na kolena,
Zvučne zanôfac: „Ťa Boha chválime!“
A hneď chôr celý vpadne ľubohlasne,
Až chválospev sa neodspieva krásne.

A keď poslednia, jak na vode kráže,
Chválospevu sa ozvena rozprší
A sväté Boží muž obrady zvrší,
Jak to slovanská liturgia káže,
I tu s dôraznou začne výmluvnosťou
Reč plnú pravdy, rovnú prudkej vode,
Maľujúc predne s živou ohnivosťou
Hriech čierny zrady vlastnom na národe.

Karhá slovenských zemí panovníkov,
Čo jak Pribina, mrejuč po cudzote,
Radšej nátlaky nesú protivníkov,
Lež aby žili s svojetou v jednote;
Radšej, sobectvu kloniac sa, zvolujú
V malichernosti sriedkom byť svevolným,
Radšej ozornú vlasť rozcapartujú,
Mecúc po kuse ju lotrom prespolným,
Lež aby volne v súvislosti riadnej
Čiastkami boli vlasti svetovládnej,
Čím sa nenávisť i vo kmenoch liahne,
Bo stádo vždy len za pastierom tiahne.

Zatým svornosti kniežat a jich kmenov
Výsledky líci veľké a užitky,
Rovné ovociu stromu, ktorý zbytky
Vedno spletených bujných má koreňov.
A srdcom valnou rozohriatym slasťou
V pamäť uvádza deň, ktorý Morave,
Závisťou soka utlačenej častou
V odmenu Večný dožičil dnes práve.
Až, rečníac, Boží muž do vytrzenia
Zápalu voždy hlbšie sa zanorí,
Jak keď v Patmose Ján ducha výtvyry
Ohnivé svojho napísal zjavenia,
Tu s lícom, jasným karmínom zbarveným,
Okom do dialky meravo napreným,
Jakoby stieny videl lietajúce
Obrazov zniklých v duše hlbokosti,
Preskočiac tisíc liet do budúcnosti,
Dychom prorockým zvrší reči žhúce.

A svätej reči keď vytekol prameň,
Ľud všetok vzdychol: „Amen, staň sa, amen!“

Zatým Rastislav slavný a udatný
Svätopluk zijdú dolu z trónov zlatých
A ruka v ruke kročia pred posvätný
Oltár, poklknúc v citoch srdca svätých.
A prevelebný Method vzloziac ruky
Na oboch kniežat pomazané temä,
Sype z úst zbožných požehnanie semä
Prenikavými na kľačiacich zvuky,
A keď povstanú, vrúčne polúbenie
Zapečatí jich večité spojenie. —

Nato zas z chóru slavnostné dunenie
Akkordov jemným prostorom sa vlní
A ľud radostou, nábožnosťou plný
Sprevádza piesňou hudby ladnej znenie:

„Hospodine pomiluj ny,
 Jezu Christe pomiluj ny;
 Ty spase všehomíra
 Spasíš ny uslyš
 Hospodine hlasy naše;
 Daj nám všem Hospodine
 Žízn a mír v zemi
 Kyrie eleison!“

Keď už tak služby Božie i obrady
 So skrúšenosťou veľkou sa zkonaly,
 Tu celé množstvo, starí jako mladí,
 Pred hrad na trávnik zelený sa valí,
 Kde ku hostine hojnej a zábave
 Prípravy robia sa nevšednie práve.

V chlárku voňavom líp preveličivých,
 Z nichž kvet vrtivým pádom poletuje.
 Sto a sto krytých stolov dlhočizných
 Pod výberkom sa jiedal prehybuje.
 Čím jich i sever, čím vychod i západ
 Maškrtným ústam vábivo lahodí,
 To tu vo formách, jaké len vyvodí
 Vtipnej kuchárskej umelosti nápad
 Na miskách rídzozlatých i srieborných
 Vo pyramídach valných sa uzerá
 Až od zápachov každému výborných
 Potok laskomin zo zubov vyviera.
 A v neprehľadnom počte kol do kola
 Ohromná vatra do výšky plápolá
 Jakoby veľkú osadu si k tomu
 Schvalne zapálil radom z dom do domu.

Pri každej vatre na rážnoch ohromných
 Sto volov celých, — tuk len tak z nich tečie
 A škvrcí, na žiar kvapkajúc, — a krom nich
 I tisíc škopov krmených sa pečie.
 A kde veselé zref také ohnisko,
 Tam preširoké i stojí kadisko,
 Nad ktorým dutý, ozrutný sud leží,
 Z nehož, či kryštál chyrečného vína
 A či Slovanom milá mädovina
 Prúdom peňavým, iskriacim sa beží.

A keď už všetko pristrojeno krásne
 A chutná vôňa nos každého dráždi,
 Tu hneď zavznjú hlaholy trúb hlasné
 A sviškým skokom umiesti sa každý,
 K predniemu stolu Rastislav zasadne
 So Svätoplukom, tiež i s počtom hlavním

Vojvodov, z ktorých každý nielen vládne
 Bohatstvom veľkým, lež i menom slavným.
 Kol druhých stolov videt silu pánov
 Po vlasti umom, hodnosťou chyrečných
 A iných v úcte stojacích zemanov,
 Rytierov v boji hrdinstvom výtečných.
 Ostatní ľud však strakavo smiešaný —
 Srienom staroby pripadlí otcovia,
 Matky, tešiac sa, a jich synkovia
 V boji víťaznom šťastne zachovaní, —
 V kruhoch kol vatier je porozkladáný;
 A medzi starci tými a mládenci
 Jak svieže ruže v utešenom venci
 Pozapletané čarokrásne panny.

A že synovi Slávy pobožnosti
 Pekná vlastnosť je večne prirodzená,
 Tak že, či vstáva za zory k činnosti,
 Či líha večer, bárs na chlpek sena,
 Či na razsvite zvona hlas budivý
 Čuje, či idúc z domu prah prekročí,
 Či umučenia znak pri ceste zočí,
 Či na pluh ruku vloží prácechtivý,
 Či do rúk bere chlebič, ten dar Boží,
 Či styk a rádo na pokoj odloží,
 Či pri návrate, keď večierok ztíchne,
 Zvuk z väže zavznie dumný, čičikavý,
 Či umieračka kvíli prenikavý
 Plač — vždy sa žehná, vždy k Bohu povzdychne:
 Nuž i tu vstane Method prevelebný,
 S Rasticom slavným rovnak predsediaci.
 Hneď hovor živý, hneď i vresk hučiaci
 V šepot sa zmení svätý, modlitebný;
 Bo muž ten Boží ruky vedno dáva
 A pokrm, nápoj vrúcne požehnáva. —

Zatým hostina nastane ohromná,
 Jakej viac chvíľa neuzrie potomná,
 Pri čom prípitky vtipné a zdravkania
 Ledva už svojho došly dokonania.

A keď už všetko, jak bys dlanou plesol,
 Zmizlo, a stoly ťažké sa zlahčily,
 Sudy tiež prázdne z kadí sa zvalily
 A dobrý rozmar po všetch sa rozniesol
 Tu zavznie hlahol trúb i kotlov dutých,
 Všetko vyskočí zaplesajúc milo,
 By v hrách zábavných, zvyklosťou vytknutých
 V rode Slovákov, tiež sa zúčastnilo.

Tu obrnení rytieri sa hrnú
Na plnokrevných žrebcoch ku ohrade,
By v skoku, nimž bys prestihol i srnu,
Bojujúc, čelo si venčili mladé;

Tam zas do terča striela sa, zapasí,
Tancuje, spieva lúbeznými hlasy,
Kým ukonané všetko zábavami,
Klesnúc nechrape medzi kvetinami.

Hej, bol že deň to, jaký. kým svet kvitne,
Sotva nad peknou Moravou zasvitne!

Ján Švehla.

Historická povesť od *Václava Vlčka.*

(Pokračovanie.)

IV.

Tak dokončila Adléta svoje vypravovanie. —

Švehla pozeral na ňu v myšlienkach.

„Či ta v skutku to sem privádza!“ hovoril v duchu. „Že trpela, veru nemožno na nej nevidieť. Ale žeby bola odolala, jako hovorí — — Krehkejšie sú ženy...“

„Vidiš pane,“ hovorila deva ďalej, „jak nešťastného tvora máš pred sebou. Súd sám, či je ťažšia vina lež pokuta moja.“

„Nepatrí mi, abych ťa súdil,“ odpovedal rytier, „ale abych ti pomohol. Útulok pred kráľom tu najdeš bezpečný — no i pred kýmkoľvek jemu podobným — na to maj moje rytierske slovo. No musím pripomnieť, že je náš tábor obcou bojovnou, v ktorej niet lesku dvorského ani pokojných lahôd života meštánskeho. Zabavíš sa tu doista len, kým bude treba.“

„Riekla som už,“ hovorí Adléta, „že mi išlo len o vyviaznutie z moci kráľovej. Keby nebolo teba, kam bych sa skryla pred stíhaním sluhov jeho? Čo sa ďalej diať bude, všetko mi je znesiteľnejšie, a čo by to bola i sama smrť, bude ona už teraz iná, lež — v moci kráľovej. No, mám i jakúsi nádej. Teraz môžem sa skôr obrátiť na kráľovnu českú a samého kráľa. Budem jim písať, poviem všetko uprimne a kajúcne; bola bych to už dávno urobila, keby nad pochybu isto nebývalo, že moji strážcovia listy otvoria a Matias sa dozvie o mojom smýšľaní. Keď mi neodpustia jediní ti priatelia, tak neviem,

kam obrátiť sa na svete; ale snád preca najdem tolko milosrdenstva v nektorom kláštore, aby mi poprial vo svojich múroch dožiť biedny život svoj. Až do toho času, kým mi príjde z Čiech odpoveď, prosím, abys bol mojim ochrancom.“

Dala sa znovu do usedavého plaču.

Rytier potlačil v sebe všetky námietky a otázky, keď videl, že je treba, aby sa deva najprv uspokojila.

„Nezarmucuj sa, panna,“ riekol srdečne. „Čo som v stave ja i celý tábor, nebude zanedbané, abys v budúcnosti za minulosť našla náhradu. Predovšetkým musíš si oddýchnuť. Medzi našimi ženami — — avšak, ty si prišla čo moja sestra, chceš ňou tu ostať?“

„Rob so mnou vo všetkom dľa svojho zdania.“

„Bude tak lepšie,“ hovoril Švehla viac pred seba. „Výborne, že si tak jednala; teraz ani pohľadom nikto sa ťa tu nedotkne.“

Už chcel vyjsť, a ešte zastavil sa pred devou i uprel na ňu svoj pohľad.

„Musím ťa menovať len Adléťou,“ riekol potom, „a ty mňa len Jánom.“

„Už ťa len prosím, abys mi to dovolil.“

„Ja prosím, abys dokázala skutkom doveru, o ktorej si sa zmienila. Prajem si veľmi, aby si tu cítila čo najmenej neprijemností; a veľmi bych sa mrzel, keby sa túžba tá v ničo obracala.“

Na tie slová, prednesené rovno zo srdca, nečakajúc odpoveď, zavolať Zbyňka.

„Choď ku vdove Protivovej,“ riekol k nemu, „a mojím menom ju požiadať, aby nacytro upravila u seba príbytok môjmu vzácnemu hostovi. Všetkým ostatným,“ doložil potichu, „zostane panna mojou sestrou. Prijdeme skoro za tebou.“

Tak bola Adléta uhospodená u Bohuše, ktorej Švehla mimo Zbyňka jedinej sveril, že sestrou jeho nenie, a veľmi jej na srdce kládol, aby ju všetkými otázkami ušetřila.

„Netreba to pripomínať,“ riekla vdova; „vidím to na tej krásavici, že je na smrť ukonaná. Daj Pán Boh, aby sa to u nej napravilo aspoň odpočinkom.“

Švehla odišiel — zrazu celkom zmenený: nezvyklý dosiaľ zaoberať sa pochybnosťami a starosťami, mal nimi náhle hlavu preplnenú.

„Prvou vecou je nadobudnúť presvedčenia No, veď sa presvedčím,“ hučal medzi zubami, i zamieril stranou a jako náhodne zastavil sa pri Maďarovi, ktorého v celom tábore z národa toho držal za najmädrejšieho a najspolahlivejšieho.

„Počuj, Jánoš,“ hovoril k nemu. „Zavčas rána pôjdete na výzvedy — ty jako uhorský veľmož, Zbynek jako tvoj priateľ, hosť z Poľska. Zajdete do Prešporku; zdá sa, že sa tam na Dunaji nečo nepekneho kuje. K opaternosti nenie ta treba napomínať; svojich krajanov znáš.“

V myšlienkach dokladal: „Ste všetci šelmy, ktorým nemožno nikdy veriť, preto musí s tebou Zbynek.“

„Jednu vec ti musím zvlášte odporúčať,“ riekol nahlas, a menoval mu námestie i dom, o ktorom sa od Adléty dozvedel, i dokladal: „Vyzpytuj dobre, ale tak, abys podozrenie nevzbudil, čo sa po tieto dni tam stalo neobyčajného.“

Porobil poriadky, aby sa o pravde slov Adlétych aspon z čiastky presvedčil, i nepozbavil sa Švehla nepokoju, ktorý príchod devy do tábora v myšli jeho zapríčinil.

Keď ju uzrel prichádzať, pocítil v sebe prudkú nevoľu, a ešte keď zastala pri ňom, bolo to opovrhovanie, ktoré v sebe v prvom okamžení potlačoval, aby sa ukázal zdvorilým. Považoval Adlétu asi za devu, ktorá dobré meno svoje sama pošliapala, okrem

toho i proti nemu tým sa previnila, že nebola hodná citov v ňom prebudených.

Teraz už opovrhovanie uňho celkom zmizlo, ačkoľvek sa v ňom proti nevinnosti ustavične ozýval nedôverný hlas. No to bolo práve u neho neobyčajno, že urobiac deve po vôli neostal lahostajným.

„Či to pravda?“ opakoval ustavične v duchu, majúť vypravovanie jej na myšli. „Sama sa priznáva, že ju zvedla ctižiadost: tú mohol Matiaš tisícokrakým spôsobom ukoristiť — skôr lež tábor Braterský! Odhodíť priazeň kráľa s nebezpečenstvom i života a voliť miesto nej život čo i znesiteľný, preča vždy trpký — len preto, aby ostala pred sebou bez viny: to podobá sa skôr príbehu zo života nektorej svätice, lež milienky Matiaša Huňada!“

Po chvíli opäť do seba zahučal:

„Z jej pohľadu i čert by musel súdiť, že na tej duši nelipí ani škrvna hriechu. Tak nevyzerá Maria Magdalena, keď činí pokanie“

„A keď je to všetko pravda, čo hovorí, jaký to osud!“ napadlo mu mimovoľne — i zastaviať sa pri tej myšlienke, vžil sa tak na miesto Adlétyho, až sa mu srdce stískalo hrôzou — pocitom, ktorý v ňom nemal vzniku ani v najväčšom nebezpečenstve bitky. Deva od všetkeho sveta opustená, pre krátky čo i hriešny sen pred ľuďmi už zneuctená, od muža tak mocného prenasledovaná, nikam inam nemá útočisko lež do tábora Bratrov! Sama je bez moci; zastať ju — na to nik nedbá, — život jej je horký, smrť nič neopraví, v nikom ani lútosťi nevzbudí — jak strašné je zúfalstvo, popri ktorom v srdci seba ničiacom toľko spravodlivej trpkosti ku všetkemu svetu!

„A ona pre hnutie srdca, ktorým by každé srdce pochybiť mohlo, všetko to nese nielen bez reptania, no s kajúcou pokorou!“ hovoril Švehla sám k sebe — i bolo mu v tej chvíli tak, že by sa bol hneď k Adléte odobral a zo súcitu k nej ponukol sa urobiť — ani sám nevedel čo.

I pripomnel si opäť, v jak iných okolnostach ju bol uzrel prvýraz, a naladenie jeho obrátilo sa v mrzutost, ktorá rástla

v hnev. Okúzlila ho nekdy svojim pohľadom — obetovať sa jej mal len ešte teraz, keď kráľ ju zničil. Jako mal to znieť, aby kráľom bol tak zastienený! A prichádzala teraz od všemocného milovníka k nemu, ktorý nemal ani stáleho prístrešia.

Táto revnivost vzbudila v ňom úmysel, kým Adléta ostane v tábore, že ju obklopí nádherou, nie chatrnejšou lež kráľovskou.

„Eh!“ zvolal potom zase mrzute. „A ona bude môcť domnievať sa, že je to za podobnú cenu, jako dary Matiašove — Bôh ma tresci, keď jej dám najmenšiu príčinu, aby čo i len vo snách na to pomyslela! O tom musí byť presvedčená, že v tábore Braterskom nenie sa čo obávať mravov Matiašových!“

Ustálil sa Švehla na tom, že sa k Adléte bude chovať chladnejšie lež ku ktorejkoľvek inej ženskej; aby v nej nevzbudil i to najmenšie domnenie, že kúzlo jej krásy urobilo z neho záletníka.

„Čože —“ začal po chvíli na novo, „krásna je ku podivu. Nedivím sa zachádzaniu kráľovmu: on vášni k ženským vždy podliehal.“

Tak menila sa myseľ rytierova, jak obloha za jarních prehániek; viacraz pokúsil sa, ničím iným zaneprázdniť ju, ale mimo nazdania zaoberala sa opäť obrazom devy a jej osudom.

Ba myšlienky také nedávaly mu pozde v noci zaspať.

„No, čo je to!“ zvolal hnevajúc sa na seba. „Že o jednu pribudlo ženských v tábore, neprestane mi v hlave hučať?“

Usnul konečne; ale tu začala sa duša jeho Adléťou výhradne zaoberať. Opäť videl ju na sedaní jako vtedy prvýraz, lež ona teraz ho počtila čo víťaza, a nič nebolo pravda z toho, čo dozvedel sa bol vo dne. I počtil nad tým veľkú rozkoš; videl devu krásnu a šťastnú jako nebestanku, ktorá sa k nemu nachyluje s úchvatnou vďačnosťou v pohľade. . . . Všetko ostatnie rozplynulo sa v jasnú žiaru

Potom zase videl sa v zápase s kráľom Matiašom, ktorý premenil sa na draka a s pekelnou besnotou dotieral na neho, keď za-

krýval telom svojim Adlétu, ktorá zúfale bedákala.

A všetko obrátilo sa opäť tak, že náhle cítil údy svoje bez vlády; bol zvalený, do blata pošliapaný nohou protivníka: Adléta bola ho zradila, zlým kúzlom silu jeho zlomila — i stála pri boku Matiašovom nad nim, pohľadom škodolubým, satanským Kochajúc sa v jeho ponížení. On kypel zlostou, škripal zubami a napíal údy svoje — i prebudil sa celý unavený, slyšiac ešte zvuky svojej vlastnej kliatby, ktorú bol vo sne prednášal.

„Ký nečistý duch to ku mne pristupuje!“ riekol hnevive, prežehnávajúc sa. „Už to ničím iným byť nemôže!“

Po noci tak ztrávenej bol druhého dňa neveselý a nespokojný. Preca ale poslal si za včas rána pre Bohušu.

„No, čo náš hosť?“ pýtal sa. „Či sa posilnila odpočinkom?“

„Odpočinula si, no neušla chorobe. Bodaj by len nebolo horsie,“ znela odpoveď.

„Ona je bojzlivejšia, lež vy ženy v tábore, pravda?“ prehodil hajtman.

„Slabšia, nezvyklejšia,“ hovorí Bohuša. „Ale za to vtelesnený anjel.“

„Jako, anjel? Dost je tu peknych žien, a tebe sa tak zalúbila cudzia tvárička?“

„Ver, pane, už mi tá panna nenie cudzia. Tej je dané chytré srdce získať. A nenie to len krásna tváre, čím okuzluje. Veľmi som ti povďačná, že si ju u mňa bytoval.“

„Slová počujem, skutky nevidím; a čo si u nej za nektorú hodinu našla tak vzácného?“

„Všetko, pane, všetko. Na čo treba tu dlhého času: to sa ani ukryť nedá. Čo ti mám vykladať; ja ju milujem skoro jako ženské srdce miláčka svojho miluje. A Zbyňkovej žene, ktorá jediná z ostatných s ňou hovorila, dialo sa jako mne.“

„No,“ usmial sa Švehla, „dobré tak, že sa v láske snášať budete. Prijdem vás behom dňa navštíviť. Len chráň jej zdravie.“

„Tu máš ženské,“ riekol k sebe ostanúce samotný. „Už hovorí, že ju okúzlila. Vypátrala všetko. A našla vtelesneného anjela.“

No rozhovor s Bohušou vyjasnil preca jeho myseľ. Vesele vypravil sa na vychádzku a veselý sa i navrátil.

Avšak poberajúc sa navštíviť Adléta, obnovil v sebe včerajšie predsavzatie, že zo žiadneho slova jeho nesmie sa dať súdiť na záletníka.

Chcel s ňou hovoriť o posolstve do Čiech; no zmenil sa jeho úmysel, jaknáhle ju uzrel.

„Aj,“ zvolal v duchu prekvapený. „Len včera videl som ju, a jak ináč myslel som si jej podobu!“

V pravde zdala sa mu teraz tvár devy známejšou i cudzejšou zároveň, lež si ju bol myslel. Nemohol to nijak porovnať; len tolko bolo mu isto, že sa jej nesmie dotýkať rozhovorom o jej osudoch, minulých ani budúcich.

Adléta sedela v lenoške; keď rytier vstúpil, preletel jej bladým lícom živý rumenec.

„Odpusť, pane, prosím,“ hovorila. „Slabosť bráni mi povstať.“

„Bodaj bych od teba lepšie noviny počul!“ odpovedal Švehla.

„Nevyslovuj toto pranie, pane — veď zostane nevyplnené. A ja ešte od včerajška, čo som sa ti spovedala, nemám myseľ pokojnú. Musela som hovoriť, a preca — jako ty môžeš poslúchať také vyznanie!“

„Jako — ľutuješ svoju dôveru?“ pýtal sa Švehla s výčitkou, ale takým hlasom, ktorý svedčil nad všetku pochybnosť, že ju nezasluhuje.

„Ó rozumej, pane Nevieť teraz, jako ti mám pozreť do očí“

„Rád bych ti dobre poradil,“ odpovedal on s úsmevom, ale slová jeho boli vrelé, srdečné, nie žartovné. „Rozpomeň sa, že ti ma osud na čas vnútil za brata: nuž vmysli sa lepšie v sestru. Nebudeš potom v rozpakoch o pohľad.“

A keď na ňu pozeral, jakú dá odpoveď, zmizol úsmev z jeho úst: Adléta pozrela naň bez slova, no žiadna reč by nedoviedla vysloviť, jaká v tom pohľade vďačnosť.

Táto odpoveď siahala tak mocne v struny citu, že Švehlovi na okamženie prešiel zrak, po nej túžil, aby pohľad ten našiel ešte.

„Čo som pre ňu urobil,“ prelietlo mu myslou, „a táto vďačnosť dušu preniká — — Keď by bola luhala o svojom živote, oko jej dávno bolo by zabudlo takto ďakovať!“

Po chvíľke len prehovorila Adléta:

„Tys tak láskavý — a ja bojím sa i slovo vďaky vysloviť, lebo odo mňa slovo bolo by snadno vyložiť v horšie.“

„Ajhľa!“ zvolal Švehla v duchu. „Jej tá istá obava viaže jazyk jako mne!“

Rozveseliac sa zhodil chytro putá, ktoré si bol svojim predsavzatím sám položil.

„To sa ani k uprimnému slovu nedostaneme!“ hovoril nahlas. „Rád veru dal bych ti príklad najlepšie: avšak ani tajomstvo nemám, abych nim vykúpil tvoju úprimnosť, ani nemôžem na sebe ukázať čo iného, lež drsného bojovníka. Už teda poď ty, Bohuša a nauč ma, jakým umením možno spôsobiť, aby panna ku mne bola jako k tebe. Lebo musíš vedieť,“ dodal k Adléte, „že ona celú fa už zná, i ďakovala mi, že som fa u nej ubytoval.“

Deva pochytila ruku vdovinu.

„Jako ste tu všetci dobrí!“ riekla skoro šeptom.

„Dobrá si ty,“ odpovedala so srdečným pohľadom Bohuša.

„Pravda je,“ dokladal Švehla vesele, „a svoju dobrotu vkladáš do nás. Kde sa má vziať u nás dobrotu? My čo deň skoro vychádzame do boja, mužcvia i ženy, prelievame krev, pustošíme obilné pole, zapalujeme dediny — jak možno byť dobrým? Zlí sme, tvrdí, suroví — lebo také je naše remeslo.“

„Musel by celý stav rytiersky tak sa menovať, nielen vy,“ nadhodila Adláta. „A ty, pane Švehla, ktorý si bol prv dvoranom zvelebovaným, keď si dal táboru Braterskému prednosť: zajiste urobils to z tej príčiny, že pri nemalých vecach prevyšuje žitie v hradoch či pri dvore.“

„Dosvedčujem z plného hrdla,“ odpovedal hajtman. „Veď bojuje celý svet. Pri dvore kniežacom bojovník rodený nevydrží na dlho; veď musí tam predovšetkým brúsiť si vtip, a sila otupuje; hladíť si pohyb i slovo, a meč mu hrdzavie. Miesto silného

úderu treba privykať na úklady a úskoky: pri tom jeho milosť vládne ztuha nielen rukou tvojou ale i úsmevom a pohľadom tvojim: veselým byť treba, jestli sa to líbi jeho jasnosti, čo by človekovi bolo i do plaču, vľúdny a milostný, čo radšej okolo seba hrýzol. Na otroctvo privyknuť je snadno myslí chlapčenskej, krušno rytierovi, mne celkom nemožno. — Jestli sa osadím nekeď na hrade, hneď budem mať zášť s tromi, piatimi, desiatymi susedmi. Jaké nepríjemnosti! Najväčšieho bohatiera zahrdúsiť dovedú i chlapčiská, keď sa jich sbehne, jako snadno, valný zástup. I rytier na svojom hrade je otrokom proti bojovníkovi v našom tábore. Tu je volnosť; o rozmaroch panských nikde ani pamiatky, zákony, ktoré máme, sami sme si ustanovili, kniežatom rozkazujeme my, nie oni nám. Tu sú všetci bratmi; o tak mnohých nerestach a úkladoch, jakých plný je ostatní svet, kto najde nečo v našich táboroch?“

Pri posledných slovách Adléta opäť zarumeniac sa zklpila oči.

„Hľa, presvedčujúš sa,“ obrátil Švehla spozorujúc to, „že i pred tebou som už zase v hradbe vozovej. Bojím sa, že ti tu veľmi skoro bude clivo; speváci naši neznajú piesne milostné; naše bojovné hry nepodobajú sa ani najmenším nádherným sedaniam (turnajom). aby oko panny mohlo mať v nich záľúbenie.“

„Iných starostí namnožila som ti dost,“ ozvala sa deva. „Nezahanbuj ma, prosím, domnenkou, jakoby nečoho tu pre mňa nebolo. Veľmi mnoho dobrého som tu našla . . .“

To povediac, túlila sa k Bohuši, ktorej sa oči zarosily. Švehla hľadel na ten obraz s opravdivým záľúbením.

„Podivno,“ hovoril v duchu, „jako sa tie ženské obznamenávajú. Hľa, jako sa to k sebe túli — riekol bys, že spolu vyrástly. A ten rozdiel! Bohuša bola krásavicou doista: ale hľadiac na ňu, vidím len tábor, nič viac a dial, lež násypy jeho sahajú. Ale tá panna — kam to ducha unáša tá tvár? More, obloha, nevidanej zeme pásy — slavné zvuky organu a opäť srdce svierajúci žalospiev — — ej, to sotva všetko poznala už vdova . . .“

„No,“ pretrhol mlčanie, „už sa celkom spolieham na teba, Bohuša. A ty, panna, čo najskôr nám zdravá buď.“

Keď Švehla od Adléty odišiel, bol nielen o mnoho spokojnejší lež deň pred tým, ale nepočul v sebe ani raz už ohlas nedôvery a chladnosti k devě.

K večeru zvestoval mu Jánoš, ktorý sa vrátil z výzvedov, že z domu, ktorý mu bol hajtman naznačil, usla jakási ženská od kráľovského dvora, na ktorej vraj musí mnoho záležať, lebo v celom meste je preto poplach.

„Ajaj,“ divil sa hajtman na hlas, tajne ale hovoril k sebe: „Hovoríš mi ty netušené noviny! No, keď som ho už vyslal — ale bolo to zbytočno!“

Zaoberal sa v mysli s Adléťou menej, ale každé spomenutie bolo príjemné. A v noci spal pokojnejšie, jako inokedy.

Nasledujúceho dňa bol mimo tábora za neprázdený vecmi vojanskými, keď sa vracal, jako by mu bolo v hlave milo zasvitlo:

„Veď v tábore hosť! Jako som na ňu zabudol!“

Skôr lež doma zastavil sa u Bohuše. Adléta sedela jako večera; choravosť ju nepustila. No, čo bolo prichádziemu hajtmánovi veľmi divno: zase si bol tvár jej nedobre pamätal — celkom inakšie javila sa mu deva v skutočnosti lež bol obraz v mysli jeho.

Behom rozhovoru začala vypravovať o svojej mladosti — a Švehlovi z lomozu zbrání prichádziemu bolo, jakoby za ním zapadla brána hrmotného života, pred nim ale zpadol závoj z krajiny vo sviatočnej tichosti a jasnote sa rozstierajúci, kde všetko pokojno, usmievavo, lahodno.

Slová devine uvádzaly ho v ten svet tak živo, že obrazy z detstva jej jasnejšie videl, lež upomienky z minulosti svojej vlastnej. Háj i lúčina ležaly tu pred ním; potôčok leskol sa v lúčach nebeského svetla; kvetina i pre neho mala reč, kvapka rosy bola mu slzou tichej túžby . . .

„Hľa,“ pretrhla deva náhle reč, „dnes som sa tu do vecí zabrala, ktorými trpezlivosť rytierovu zle zneužívam.“

„Zle robíš,“ odpovedal Švehla, „že ma týmto slovom burcuješ. U nás to vzácna, prevzácna chvíľa, kde sa do liet detských vraciame.“

Keď bol v samote, schvalne volal tiché tie obrazy na myseľ; i zatúžil po tom kraji ďalekom, po tom pokoji sviatočnom. Nebolo možno vyhľadať ho — nikdy, nikdy Srdce ho zabolelo.

„Oj,“ vytrhol sa z dumania, „ďaleko som prišiel. Veru už nič nechýbuje, len rozmaznať sa a rozplakať. Hneď zabudnem do babstva hlbšie než ženy v tábore.“

Tak karhal sám seba — ale pri najbližšom rozhovore s Adlétou začal sám o Čechách.

„Vo svojom biednom osude,“ hovorila ona smutne, musím vždy ešte počuť, že na kráľa Jura z tolko strán ustavične valia sa prefažké pohromy.“

„Id že mi panna,“ domluval jej Švehla. „Snaď budeš brať ešte na svoje plecía časť pána Jurových starostí? Nech jich nesie chutne sám; chcelo sa mu jich, lebo chcel mať trón. Keď si volím živobytie tu v tábore, musím s kytkou volnosti, bratstva a bezprestajného bojovania prijať i halúzku horkého palinčia, ktorá sa odlúčiť nedá.“

„Ale on je kráľ,“ nadhodila deva, nemohúc utajiť podivenie.

„A to múdry kráľ. Proto iste, jaknáhle mu bude koruna bremenom obťažným, život mu trpčiacim a hubiacim, hneď ju odloží. Veď je snadnejšie jej sa zbaviť, lež ju bolo nadobudnúť.“

„Žartuješ, pane Švehla — tak môžu hovoriť len nepriatelia kráľa Jura. On za korunou nebažal, len aby povzniesol hlavu svoju do výšky, pásol oko svoje v nádhere kráľovskej i sluch svoj v rečach pochlebníkov. Veď je on muž, ktorého činy všetky rodí a kroky všetky riadi láska k národu. Keby mu bol Bôh ukázal, že skôr pomôže ľudu českému lež hrobu lež na trón: myslím, že by sa bol nič nerozpakoval život svoj položiť miesto kráľovať. Nie, pán Juro nenie sobec. Viac, lež kto iný želel on nad zemou nešťastnou, do ktorej tak dlho už metané byly blesky kliatby a požariary vojny, na ktorú tak dlho dorážal nepriateľský svet, jako by sa bola

stala deňnou sovou a ktorej rany tak nebezpečne rozjatruje vniutorná vášnivost. Viem, jak ju miluje; spánok si utrhuje vždy pracoval pre ňu. I v láske k otčine je on z ľudu svojho najväčším a zasluhuje kráľom byť jediný. Tak mnohí, ba všetci tam, pravda, lásku k zemi svojej nosia v štíte, a všetkým právom je jim bez cti, kto tú lásku nemá: pri tom ale najviac idúc za svojou túžbou len seba hladajú, zem na mizinu privádzajú pomáhajú nie inak lež zlomyseľní škodníci a úhlavní nepriatelia. Ale kráľ Juro duchom i srdcom nad všetkými stojác, hľadá pokoj a blaho celej zemi vydobytí vniutri, a súc jej štítom, jako terč musí v sebe zachytávať všetky strely, ktoré na ňu z vonku namierené sú — husté i prudké!“

Švehlovi zablyskol sa pred očima nenaďalý blesk, a osvietil jakúsi neblahú pustinu.

Od samého počiatku dialo sa mu s Adlétou tak, že o čomkoľvek hovorila, on slovami jej i seba vždy meral: a miera vypadla obyčajne tak, že v sebe cítil pýchu buď vzburdenú buď podráždenú. Ináč teraz. Deva hovorila o rodnej zemi, v hlase a vo tvári takú javila vrelosť, že v ňom prebudil sa boľastný pocit — a tá deva tolko mala žiaľu vlastného! Jeho sa ruka osudu nedotýkala tak ťažko v celom živote ani na krátky čas: a kedy zmocnil sa nim zármutok nad útrapami otčiny? Čo nachádzal on v prsach svojich miesto lásky k nej? Nič, len pusté miesto. Niekedy hneval sa, niekedy žartoval nad tým, čo sa v rodnej zemi dialo; no zriedka spomnel si na ňu, nestaral sa nikdy o jej blaho či neblaho. Vyrástol bol v boji neprestajnom; strany menily sa každú chvíľu, on ľahkomyslný, dobrodružný prírodou i vychovaním ku žiadnej z nich srdcom sa nepritúlil, a skoro hľadal príkladu iných meču svojmu miesto v cudzine. Dosiaľ bol toho presvedčenia, že vydobyl menu svojmu takú česť, aby sa rytierom a pánom hrdo mohol postaviť k boku; teraz zrazu videl inak.

Porovnanie s kráľom Jurom, bo so samou devou pošliapalo hrdosť jeho do prachu; a slová jej, že všetkým právom každý je bez cti, kto lásku k vlasti nemá vo svojom štíte,

vrhly na neho haňbu, ktorej pocitu celkom bol odvykol.

On nielen stál von z rodnej zemi prechováajúc k nej ľahostajnosť ako ku všetkým ostatným: no bol jedon z jej zovňajších nepriateľov, súc ešte nedávno z hraníc jej mocou vytisknutý. Musel si i to sám sebe vyznať, že proti cudzincom slavných činov a veľkých cností národa českého nieraz zbraň užíval, sám ostávajúc členom jeho nielen nečinným, no i škodným.

„Bez cti!“ hovoril sám k sebe prechádzajúc sa izbou svojou s čelom zachmúreným. „A z takých úst musím prijať pokarhanie najprisnejšie!“

Div, že zubami nezaškripal.

„Bez cti!“ opakoval hľadiac von na tábor. „A čo títo všetci tu? Ktorý z nich pomyslí s láskou na svoju rodnu zem? Ona hodila to mne do tváři a týmto všetkým: ej, pelech bezoctných!“

Celý rozmrzený hľadel konečne nemilú tú farchu zo seba ztriasť.

„Ženská kleveta!“ zahučal. „Podľa slov jej nebol by len jediný človek na svete — pán Juro z Podebrad!“

Keď ráno vstal a pozrel na tábor, pripadlo mu na myseľ opäť slovo: „Pelech bezoctných,“ ale celá včerajšia neľúbosť už bola jako sen, nad ktorým nevedel či sa má zasmiať lebo sa hnevať.

Vzdor všetkeho nazdania privítala ho Adléta rečou o tom istom predmete.

„Včera bránila som pred tebou kráľa Jura,“ hovorila, „a vtedy keď si odišiel, vzbudila sa vo mne obava, abych sa nebola dotkla nerozvažným slovom teba lebo ľudí tvojich.“

Švehla sa usmial.

„Na to sme tu privyknutí,“ odpovedal, „že sa o nás nie veľmi priateľsky súdi a hovorí. Niet divu, žes skôr „lotrov“ znala, lež si tábor Braterský uzrela. A preca v tom svete je veľmi mnohý väčší lotor, lež ti, ktorých tak prezýva zvyk všeobecný. Hovorila si o láske k vlasti: hľa, pokiaľ siaha násyp tábora, — to naša vlasť. Túto všetci milujeme a hotoví sme zastávať ju do týchto hrdiel — mužovia, ženy i deti!“

Týmto slovami utlumil v sebe výčitku, ktorú v ňom včera deva bola vzbudila, i cítil sa nimi tak byť posilnený, že neodolal pokušeniu, aby obranu premenil na útok.

„Snadno je k pochopeniu, že Bratmi opovrhuješ,“ doložil, „a že bys nechcela byť zo žien v tábore — no každému svoje Podebrady!“

Miesto odpovedi zbladla zrazu Adléta jako stena.

„Pre Boha!“ zvolal hajtman. „Bohuša, čo sa robí? Snad nie moje slovo — —“

„Vždy som sa toho bála,“ vpadla mu vdova do reči. „Poslední zbytok sily jej je zlomený — nemoc je tu. Bože pomáhaj, aby nebola dlhá a nebezpečná.“

(Pokračovanie nasleduje.)

Čierny oblak.

Na Kráľovej Hole čierny oblak vstáva,
Slniečko zapadá a deň sa zmrkáva.
A ten čierny oblak jak letí tak letí
Ďaleko, ďaleko nad slovenské svety.
Hoj, obláčok čierny, neleť v krásne kraje,
Bo keď jich zahubíš, každý ťa preklaje;
Nešír čierne krydla, nesyp blesky, hromy,
Veď biednym Slovákom horia od nich domy,
Veď tá biedna Slovač okrem toho domu
Nemá sa čo ufať na svete ničomu.

„Zastal bych ja, zastal, ale víchor duje,
Ten můj povetrný člnek kermenuje;
A ja letieť musím, musím sypať hromy,
Aby popálily tie slovenské domy; —
A ja dážd liať musím, strielať z bleskov kuše,
Aby vyhubila tie slovenské duše!“

Oj, ty víchor divý, čo z Kráľovej Holy
Roznášaš oblaky ponad hory, doly,
Povedz že mi, povedz, čo sa ti prisnilo,
Že to dieťa tresceš, čo nič nezvinilo?!
„Čo teba do toho, človek sveta malý,
Že ja drúzgam stromy, že ja válam skaly?
Čo teba do toho, synák krátkozraký,
Že ja kermenujem hromové oblaky?
Ja som pán — a ty trp! To je moja vôľa!“
— Hoj a panskej vôli kto v svete oddolá?!

Ludovít Kubáni.

Priechod cez Čertovicu.

Cestopisné náčrtky od *Laskomerského*.

(Dokončenie.)

Vo velebnej zelenej tisine nabliadneš takmer do duše matky prírody.

Ona tu nemýlená pracuje, ničí a tvorí neustále, tak celkom pôvodne, podľa svojej chuti, jako povedá Lord Byron:

„Umelectvo bladne, moc padá, len príroda, tá pretrvá.“

Na vykydnutých storočných, bütlych, machom porostlých stromoch prístia sa vesele čerstvé jedličky. Zo smrti jedného povstáva život druhého; kde sa jedno končí, druhé sa začína. A tak to ide voždy a všade. Absolutnej smrti niet. Samá smrť je len životom v druhej forme. I táto pevná žula predomnou, oproti jejž drzému bytiu som len jako mravec, a ona hromom odolať a vekom smiať sa zdá, — i tá po vekoch sa rozpadne, áno rozpadne sa do prvkov, a spojí sa do druhého tvaru, jako sa to s ňou už bezpochyby raz stalo.

Hopsa! Stoj noha, nešliapaj, nenivoč, čo si neurobil; vidíš jak krásne „Geum montanum“ tu pred tebou sa lyští a okolo neho

celá zahrádka veľkokvetej „Viola saxatilis.“ Jako to dobre, keď naďapíš na takého priateľa, čo ti ťažké myšlienky preháňať pomáha. Ešte jedon kvietok, tam zase — zase huj! kolko jích tu, ah! Však sme už na vrchu Čertovice.

Sadol som si na rovinku odkopanú pažítatú. Tá rovinka by tiež vela pamätneho vyprávať vedela! Ale je nemá jako celé to záduščivé okolie. Vetrík potahuje, šuchoce, naklonuje psicu a čučorieda, ale veselé blabotanie stromových listov nečuješ. Hólina pípiška húpa sa vlnetom v povetrí, sadne na krtičník, ktorých tu miriady jesto, a piskne. Pekne je to všetko, ale desno. Predomnou, zprava, zľava dolina so všakovými dolinkami, výbehami, grúňami, báhami a zpušty, a všetko to potiahnuté le-om. Obzor na juh končí sa v pozadí kremnickými horami. Zmeniac poľstaf, zjavujú sa nám: „Benická.“ „Beňúšska,“ „Pliešky,“ „Hodruša,“ „Mišková,“ „Malužinské hory,“ a v pozadí odlomok Tatier „Baran“ a „Roháč.“ Na „Be-

ňúšsku“ a hore na „Ďumbier“ vybehávajú chotáre liptovsko-zvolenské. —

Ja myslím, že tu veter kasáreň má a ztadialto výlety robí na okolité kraje. Najradšej tu ale v zime peleší a narobil už veľa galiby a nešťastia. Nerád má, keď sa človek jeho pochabým tancom prizerá. Nahádza mu do očí snahu, narobí tmú a človeka zavádza na plané cesty, kde v snahe zabľúdi a zahynie. —

Meno „Čertova svatba“ pochodí dľa povesti ľudu od jednej nešťastnej príhody. Bôcan, mladý zať, bral si vraj nevestu z Jarabá. Jako s rúchom hore závozom sa viezli, prevrátil sa voz, a zlomil mladému zaťovi nohu. Chudák dupol nohou — bezpochyby tou zdravou — a žalostným hlasom vykrikoval: to je čertová svadba! A tak tento vrch od čertovskej svatby meno dostal, tak jako Roma od Romulusa. —

Náš S. Chalupka nechajúc kulhavú výpoveď krivého zaťa po strane, odvodzuje názov tento od črty = čiara, linaj. Čiara, črt, robí sa dačím čiernym, ztade je i čert čierny. Ja som ho síce ešte nevidel v jeho politickej farbe, ale nedá sa myslieť bielym. Črt znamená horvatsky = skizze, nástien. Mená, jako Čertaz, vyskytujú sa okolo Brezna a Hronca viac a znamenajú = čiaru, linaj, hranicu, chotár, a tak i čertica lebo čertovica znamená chotár, alebo hranicu, a tým je i skutočne.

Zakončením sa breznianskeho chotáru, prestáva i dosť dobrá cesta. Počalo sa s ňou i ďalej pokračovať a síce pričinením sa kráľovského správcu hutí Malužinskej, p. Wiessnera, pozdnejšie minist. radcu vo Viedni, ale práca sa pristavila. Vyrobený kus je zarastený teraz lukou.

Roku 1848—49 stáli tu stráže. Prachu sa moc nevystrievalo. Košťalíky rozličných pečienok tvrdia, že sa tu za vlast hrđinsky jedlo.

Všade zjavujú sa zázračné žulové balvány. Že to ten svet na chrbte zniest vyvládze! a preca verte mi, keby tie ohromné vršiská zo syru boly, rozprestierala by sa tu neprehľadná rovina. My ľudia sme ukrutne pažraví!

Zanechávam tento vysoký priestol prírody. Lúčim sa s juhom, a obraciam sa na sever. Strmá a skalnatá cesta je tu predomnou jako do neba. Opodial nej každým krokom porýpaná zem. Hrádockí baníci hľadali železnú rúdu pre mašu, nebodaj s prospechom. Zvázili ju z výšin Ďumbierskych popod samé nebo, krúťňavami ciest, kde by to človek takmer za nemožné držal.

Pod „Čertovicou“ prichádzajú už Bocianske „štále.“ Dolu ďalej pokázal mi môj vozka skalu pod smrečkom, kde vraj zamrznutú ženu vyhrabal. Z Brezna idúc s dakolkými chlapmi, zastihnutá bola na „Čertovici“ krutou víchricou. Čosi-kamsí obklopení boli oblakom pichlavých snehových chumáčov. Priezoru pred nimi nebolo ani na krok voľného. V strašnom hluku zabľúdili, chlapi dostali sa práce ale šťastlive na dol ku „štáľom,“ a ztade vykradli sa do Bôce. Ženička slabšia chodila bez smeru v búrnem snehovom mori, a — utonula. Šťastlivejši jej spolucestovatelia jaknáhle dostali sa domov, vyslali chlapov a tí ju hľadali, ale nadarmo. Tu môj Janko vracajúc sa z nepodareného podniku nazad, udre lopatou do snehovej homôľky, i odrazí sa vrchnák a tu zjaví sa jeho sdeseným očiam v škrupine ľadosnehovej postava zamrznutej ženy. Sedela na skale držiac v rukách rozčuchrané vlasy. V zúfalstve zastihla ju smrť.

Bôca tak, jako i Jarabá pozostáva zo troch oddielov: Vyšná, Prosrednia a Nižná Bôca. Leží vo výške 2938 parížskych stôp nad hladinou morskou. Inácej Bôca mestečko má jednu faru, dva kostoly a žiadnych vrabcov, títo verní prívrženci hospodárstva z tej jednoduchej príčiny neosadili sa tu, že nenachodia dosť výminiek ku svojej pohodlnej existencii, tu sa totižto obilie neseje. Siat by sa síce mohlo, ale nedozreje, a vrabce, tak sa vidí, huseniciam k vôli na Boci prebývať nebudú, čo hospodárskym craltadom, ktorí vrabcom na silu kavalierskost pripisujú, týmto na pováženie sdelujeme. Mimo tejto prírodnej pamätnosti vyznamenáva sa Bôca zlatými baňami, bez zlata. Vôbec to tak hľadane zlatu nikde tak hojne zastúpené nenachodíme, jako hen v pána Matzenaurovom

zemepise. V skutočnosti veľmi po riedku sa ukazuje.

Bôca do XV. storočia, vtedy Joachimsthalom menovaná, stála asi v prosriedku medzi terajšími Bôcami. So spomenutým stoletím Bôca klesla; po mnohej prestávke vykutili na H. Bóci výnosné zlaté bane. Dolina zaludnatela poznovu a utvorili sa tri obce v jednu spojené. Ešte pred 20 rokmi išlo tu dosť rezkó a Bôca honosila sa menom, jaké má i zlatá Praha.

Breznianski virtuozní kartári hovorievali:

„Na tú kartu i zlatú Bôcu postavím.“

Teraz by tú zlatú nikto za „viso“ prijať nechcel. Bane sú prepadnuté, závodné staviská poválané a baníci vo všetky strany sveta rozbehaní. Pred niekoľko rokmi ešte tú zem v rozválaných stupách a prach čízmami starých Bôcanov nadrvený vymývali. Teraz sa minulo i to. Kým arciku. Albrecht železný vek „aetatem ferream“ v Hrádku pestoval, chudáci Bôcania kopáním a vozením železnej rúdy zarábali, v našom veku papierovom i to zaniklo a baníctvo spí, úplne spí. Bôca, zlatá Bôca, menovať sa môže baňským hrobom.

Najhlavnejším zamestnaním ľudu je lichva: kravy a ovce. Preto i tu lúky značne pestované bývajú. Pohľad na kvetnasté, bujnú lúky, človeka by s tou osudnou myšlienkou spriatelit mohol, jestli by „per metempsychosim“ do bytnosti bocianskeho junca prenesený byť musel. Výsiny kol Bóce sú lúčnaté, o moc menej lesnaté, lež zo strany Jarabskej. Tí zemskí páni, ktorých mená končia sa na „ocký“ a na „áni,“ nepovažujú lesy za ozdobu pestrej prírody, ale za výdatných faktorov svojích náročných pokladníc. Cesta cez Bóce je žulovitá a dosť dobrá. Mimo cesty časté sú staré násypy a rumy stúp. Na V. Bóci sú panské (gverské) staviská, dve krémy, fara, kostol, školka. Na N. Bóci najväčšej, zväčša s drevenými domami je tiež chrám. Niže N. Bóce badať červený piesočník, jaký sme pred Mlynnou boli spomeneli. Tento piesočník vyskytuje sa takže v susedstve vápenáka z jednej, a žuly z druhej strany, pod Tatrami v doline „Rakúskej“ (Roxerthal), kde v blízkosti karpatského piesočníku 6000° vysoké vápenné hole podráža.

Niže N. Bóce ľahá sa pravo v bok dolina, príchod to cez „Pliešky“ na Bacúch (3—4 hodiny). Tu neďaleko cesty pred asi 20 rokmi zamrzly v chujave štyri bacúške ženy. Našli jích ležať pri chodníku po dve z oboch strán. Šuhaj dovliekol sa do „štála.“ Obejmúc tam okolo krku jalovicu, ohrial sa a okrial.

Nápadné a pozoruhodné sú podial doliny štrkovité násypy, hrby a jamy. Pozorovať to až vysoko, hore do brehu, niekoľko siah ešte nad potokom. Mohutný žulový nános bol rukou ľudskou prekopaný. A toľkú silu prekopat a vymývať treba bolo času na stá a stá rokov, dlhý počet ľudských pokolení.

Od Lupče zvolenskej hore po samý Bacúch vidieť tak rečeným vidiekom ten chaos porýpaného štrku. Kde je drobnejšou zemou pomiešaný, je pažitnatý, inde suchoparný, miestami hustým lesom porastlý. Od Hronskej doliny proti žulovým ľahom hór, bočnými dolinami, všade to isté vídaf a tak teda i dolinou od „Piesku“ na Bystrú, Mýto až pred Mlynnú, kde vápenisté hory miesto zaujmajú, prestávajú tie charakteristické kopy, lebo vápenáky nie sú zlatonosné. Základnia podmienka násypov tam teda chybuje. Z tohoto štrku pred časmi vymývali zlato. Z tej rozsiahlosti násypov, vysokých kóp a vykopaných hlbokých jám, dá sa zatváraf na živý závod toho druhu, jaký teraz v Californii a Austrálii obdivujeme. Poslednie obrábánie násypov bolo vraj v Predajnej (Seifwerke). Tie v polovici XV. storočia zanikly a síce s vynajdením Ameriky, s ktorou s ľacným dovážaním zlata, súbeh nevydržali. Baňský gróf Schweizer v polovici tohoto storočia prácu obnovil, ale sa tá nevyplatila a síce preto, že sa zlato nerozmnožilo, práca ale značne zdražela. V XVI. storočí baníci španodolinskí b. bystrickým gverkom vypovedali prácu a sbrannou rukou obľahli mesto. Gverci nechceli dať vyššiu mzdu, jako štyri denáre denne; baníci pýtali šest. Vyrovnali sa s päť denármi. Jaký to teda pomer medzi plácou vteky a teraz! Obsah zlata v štrku sa nerozmnožil.

Keď človek tieto nepočtetné kopy prez míle a míle nasleduje, veru sa zastaví nad

tým a zamyslí. Pravda, že mnohí stúpajú po týchto pomníkoch predošlosti bez toho, že by húpali o tom, že tu „starec“ prez stá ba tisíce rokov škrabal a zmýval žltý ten kov, aby ti, čo ho najmieň zaslúžili, svetu frčky hádzať a harušiť mchli.

Pôvod tých kopaní je temný a siaha do pravekých dôb mrákovy Iudskej kultúry. Ovšem tak je. Ony byly nitkou a vodidlom, ktorého pomocou prišlo sa ku prameňom kovov všetkých našich baňských miest a závodov.

Naše baňské mestá sú už dosť staré. Ku príkladu Kremnica je vyššie 1100 rokov známa: no a kde pred tým jestvovaly už sypy a vymývačky!

Vec sa vysvetluje.

Drieвне národy týchto krajov ťažili drahé kovy, menovite zlato z piesku na brehoch väčších riek ku pr. Dunaja. Práca to bola unavná, ale zlato malo vysokú cenu. Brehom ťahali ďalej, čím bližšie ale prichodili k Hronu, tým vydatnejšia bola práca. Vyššie Hrona klesol obsah, a tak prirodzene podali sa Hronom. To isté opakovalo sa v Hrone, čo v Dunaji, keď približovali sa k prameňom. Vystúpili potom bočnými dolinami, a tu menovite v blízkosti našich hôl, jako najdlhšie pestované, vidíme jich najpôvodnejšie. Konečne bočnými dolinami a dolinkami privedení boli na miesto samorostlé a tam založili a udreli dolne do skál celých a zarazili baníctvo. Keď baníctvo naše niektorí pripisujú časom Probusovým, tak jestli to stojí, čo sme tu hore pripomneli, a o čom pochybovať príčiny nemáme, tak počiatky sýpov siahať môžu až do doby egyptských pyramíd. Tvrdo je to síce kontrollovať a ľahko to povedať, ale proti možnosti toho niet dôvodov. Banický priemysel je u nás veľmi, veľmi starý.

Po tomto historickom výlete vráťme sa do našej, už tuto blízko Malužinej ozaj pekej doliny.

Jako naše liptovsko-zvolenské žulové hole okrúhľou, hladkou podobou zväčša vynikajú, tak honosia sa hory vápenné okolo Malužinej formami veľmi divými, smelými. Lesom obrastené strminy, pretiahnuté sú hrotitými bielymi vápenákmi. Tam níže Malužinej čneje

strmý úzky vápenný chlum. Sám chlum obrúbený je bielym obojkom. Na vrchu rastie chlp čerstvých zelených stromov. Vyzerá to jako ozdoba indianskej hlavy. Ba, či na ten chlp ľudská noha už vystúpila?

Malužiná spočíva na brehu bystrého potoku. Bolo to tu kedysi veselo, ale baníctvo jako u nás vôbec, tak i tu upadlo. Huta medená zmenila sa na sklenú v rukách privátnych. Dlhé, na patro vysoké stavisko, kde predtým kr. správa huty a báň bydlela, stojí prázdna na postrach. Okolnosti tieto síce neobživujú obraz, no dodávajú mu viac melancholie.

Po krátkom pobavení a občerstvení sa, dali sme sa ďalej na cestu.

Po krátkom čase vychodí na vrch pri vápenáku i bridlica a na tom prvšom raste utešene pekná „Campanula karpatica.“ Biela skala, na nej bujná zelená perina, a z toho vystierajú a hundajú sa neomodré zvonce.

Blížime sa k Váhu. Dolina sa šíri, a sýpy všade s nami až po samý Váh. Keď sa sluko na Roháci zapchlo, prekročili sme železnicu, a prekročili Váh. Hrádocká maša smutným okom hľadela na nás. Nevrgá ani tá, z káčky sa jej neparí, stojí opustená. Zbytky rúdy odvádzajú preč po železnici. Všade po našich stranách klesne baníctvo a hutníctvo, silný prameň priemyselny. Okolnosti menlivého času sú toho príčinou, pravda je; ale i neudbanlivosť a neudatnosť. Rok po roku sa vytrhuje práca chtivým rukám a odpadáva chlieb pred lačnými ústami.

A tak všetko len tak hynie, len tak hynie, jako lístok na doline!

Krásnym tichým a teplým večerom dorazili sme po vydatnom pochode na hrádockú stanicu. Sedieť pred stanicou a hľadať na Hrádok a hľadať na hrad ten prepevný, žulový Kriván s jeho spoločníkmi — je požitok bájočný. Slnko mu už bolo za „króglom,“ a on si práve chystal nočnú čiapku jako hmla bielu k odpočinku. Dobrú noc, amice!

Vlak tu, zvonec zavznel raz, dva. Ubíhame domov.

S Bohom!

Žehry.

Všetko my dáme to vám, čo želáte si právne Slováci,
Len že pri tom od nás nič neželajte sebe.

Vysmievaš sa ty nám, že bedári sme v krajne Slováci?
Môžeme byť bohatí, keď vy olúpili nás?

Nevzdelaní sme my vám? Kto je príčina nevzdelanosti?
Keď vede zdvihneme chrám, snaď ho trpíte, besi?

Preč' chváľte sa len, že vy máte do zbytku učencov?
Vráťte len ukradených, zostane pusto u vás.

Ej, k čomu ten žaboškrek, že Slováka na prášky zničíte?
Skôr žaba pukne hnevom. lež pomínil by Slovák.

Chvojnický.

Lov na kamzíkov.

Jak volaktorá poľovka na zemi všetky city odvážlivej mužskej hrudi nanajvyš napnúť a spokojiť hodná je, jak daktorá poľovka všetky svoje rozmanité vnady v súmernom celku poskytuje, — nuž je to lov či poľovačka na kamzíkov.

Bez vysočín niet zplna vnád a krás prírodných, a zažiť zplna vnady a krásy prírody od zelenajúcich sa hôr až po hranicu snežnú, to je lov na kamzíkov.

Keď lovec podujíma sa na ulovenie kamzíka, má čo napnúť všetky spruhy tela i zraku svojho a vyzkúsiť si bystrosť sluchu i ostrosť svojej duševnej, vždy na okamženie hotovej lsti či obozretnosti; pritom vydobýva si čo najčarovnejšie dary prírody, jaké od nej, tej večne lúbavej i meravej, len smelou a odvahou a nebezpečenstvami vyfažiť si možno.

Jak nevýslovný to pôžitok, vidieť boj utekajúcej noci s jutrom plameňozorným, blysknutie prvého blesku slnka na najvyššie kupole vrchov, ba na vyššie ešte zdánlivé vrchoviny, utvorené diaľ v nebe vydvihujúcimi sa oblakmi!

A pred výbleskom slnka musí naozajsný, pravý lovec kamzíkov už tam byť na strmých sochorcoch a stenách skál. Bo keď zatým teplejšie povetrie z hĺbky hore vystu-

puje, keď zver čuchu bystrého v ustupujúcich mlhách človeka zapácha, vtedy už uteká do ďaleka, prv jako ju oko človeka i len zazrieť môže, uteká v neprístupné výšiny, v nedostupné rozpadliny a úkryty.

Keď cisárska alebo panská poľovačka v rakúskych Alpách sporiadaná byť má, hvajajú zvláštni okolia toho znalí lovci vopred poslaní, a títo majú z čiastky sami stav zvere vyskúmať, z čiastky v jednotlivých vrchoch ubytovaných horárov o presťahovaní sa zvere vyspýtať a s nimi plán i sporiadanie pyrtovania alebo honby ustáliť.

Pyrtovanie je hladanie a lovenie zvere pojedinné; honba či pohon to je už jakoby sporiadaný voj, pri čom zver obkolesená, plašená a honená býva, aby na určitých miestach prebehúvala.

Lov na jelenov má svoju trúbu a hudbu a svoje „halala“ — a je pohodlnou zábavkou u prirovnaní s lovom na kamzíkov, hlučná zábava oprotiva nemote pústovníckeho úkrytu. — Po vysočinách hôľ nádobno namáhavo vystupovať — a mlčať. Žiadon hlas úst nesmie rieduškým vzduchom do výšky a ku bystro načúvajúcim ušiam prenasledovanej zvere vzniesť sa, a podčím ani na krok neistá noha má chrániť celý život lovca pred živajúcimi prepastami, treba mu pozorovať, aby

ani skalôčku neulomil, by nekotúlala sa, nehromotila, a konečne, veľké massy sebou ztrhnúc, by nevzrástla v hromotresk medzi skalostenami. A často padnutie i klopnutie jediného kamienka postačuje zmeniť polovačku v rozkoš — zverí a nie lovca. Preto musí svojou podpierkou na takých miestach tíska, tichúnko podpierať sa, aby železnou tyčkou neklopal o skála; preto musí často i železnú tyčku do hora a drevenú rukoväť na dol obrátiť, len aby ani nezašramotil. Kadiaľ ide, musí i toho biedne po území plaziaceho sa kra, suchárov i sviežych vyhonkov len opatrne dotýkať sa, by jejich rameňstie halúzky nekolísaly sa, bo už hybanie sa týchto je pre Istivého a plachého kamzíka dobre známym výstražným heslom.

Naozajsný horský lovec opatrený je končítym klobúkom, ktorý od potu zperlenej hlave máličko prievetria poskytuje a jehož úzka pártica na žiadnu stranu nezavadzia. Sivý plátený dolmán napospol známy je: rovne i remenné nohavice, ktoré od pása len nad koleno dočahujú. Shyb kolena volný je, jeho ku skákanu potrebná spruha nesmie byť ničím hatená; ona má byť čerstvým povetrim oživená a jako zahartovaná. Koleno lovca aby bolo teda tak citlivé jako päst lebo dľaň ruky alebo laba nohy a rovne uspôsobené k zapieranu sa a k lazeniu do hora. Od dola pod koleno siahajú pletené punčochy (štrimfle), páskou pripevnené alebo tak úzke, že samy držia sa. Svalovité nohy zabezpečené sú až nad obšurované členky obuvou, ktorá by rozmazanému meštiakovi trocha trasu (strachu) nahňala. Meštiakova celá obuv sotva tolkej váhy má, jako na tejto učinia klince, ktoré ostrokované po bokoch vbité sú a takto nohu obrubujú, pretvoria ju jakoby v pazúry, jejiež každým ostrím a zrnom, na pisku, po bokoch i na päte nohy ostro zatínať sa možno. K malobnému kroju, ktorý vyznačuje sa ešte zelenými lebo červenými trakmi (Hosenkraxen, Hosenträger) na bielej košeli, prisluchá predovšetkým puška so svojim na ostro vzatým cieľnym zrnom. Vedľa rohu na prach a kapsičky na kule a nábitky nevyhnutná mu je hól (podpieračka), okovaná na dolnom konci

kolmou tyčkou a priečnymi končiarňami, k podpore i ku kvačaniu sa a tahanu do hora. Cez plece prevesené má kožené vrece, jehož otvor v záhyboch stahuje i rozpúšťa sa. Vo vreci uschovaná je poživnosť, pri tom pár „kramplov“ či želiez na vystupovania po klzkých miestach potrebných a konečne, jak sa mu darilo, i celý kamzík, ktorého hlava i nohy z vreca vykúkajú, jakže o vykúkaní či vyzeraní pri vypytvanej zveri ešte reč byť môže.

Takto vystrojení lovci poberajú sa na lov, a sami veľkí páni iba čo to vrece nenesú, bo zkušenosť učí, že všetko druhé jak malobné tak i viac nevyhnutné je. Už nocovať načim na vysočinách, jaké iba viac-hodinovým vystupovaním dosiahnuť možno, a z ktorých ešte iba výhľad jesto do vyšších, vždy ešte na viac hodín vzdialených vrchov. Noclah upravený je v kolibe sbitej z holých surových trámov, v ktorej sotva že nalezá sa ohnište, aby ubrániť sa vlhkostudenému, zo snažných výšin dolu prúdcemu sa a tak ťažkému nočnému povetriu, z ktorej dymy ohništa jedine dverma a škulinami vyvievajú sa.

Strážny lovec meria tu čas alebo dľa vreckových hodiniiek alebo len po hviezdach a zobúdzá ostatných o vela hodín prv jako slnko má vŕnsť.

Nič nehne ani nehýbe sa — suad' ešte skalná sova svoje nočné shony prevádza. I túto niečo pozdejšie, pri červánkoch slnka, len jeden ptáčik odmení, rudoprší to skalní drozd alebo sivastý horský datel, ktorý rád vyhľadáva hladké steny skál jako my pohodlné urovnané územie. A tu treba už pozorovať, odkiaľ a kam vietor povieva a nebudaj len peknú tvár urobiť k ďalekému a čo najhoršiemu obchodu, aby sme sa nedostali do povevu smerom k zveri obrátenému.

Mlčanlivo dvíhame, driapeme sa do hora, často po tak úzkej pyrti, čo iba nohu pred nohu položiť možno a hól naša, na oprotivé skaliská opretá, od prepastí nás zadržuje. Zase šníkame sa dolu strmom stenou, aby sme znovu druhou hore driapali sa, pomocou suchých konárov, ktoré húževnaté sú jako provazy. Hned zase treba celou váhou na-

zpät prehnutého tela o hól podopret sa, aby sme vpred nezmleli sa. A takto, srdce povznesené nevyppovedanými krásami tejto len málo komu prístupnej prírody, všetky smysly, všetky sily ducha nanajvyš napnuté, v boji samých námah napredujúc, — dosiahneme „zástať“ (stand).

Zver zdržuje sa ešte v rúbaniskách, kde pre ňu paša bohatá, odtiaľ môže nám byť nadhnutá, — alebo či výstrel či úlom haluzi či i kotúlajúci sa kameň zplašil ju, — dá sa na útek. Na najkrajnejšej predstráži s'ála iste dajedna zkušaná stará koza a strežila. Na jedno slabé, chriplave zahvizdnutie i kotúčky, to sú mladé, i staré kozy pustily sa do behu cez klady i skaly nevyrovnatelnou zručnosťou a rýchlosťou. Za nimi popospiechajú si i kozli, kdes osamele roztratení. Lebo kozel neдрží sa v tovarýsstve, rád túla sa o samote neodvislý od ničoho, iba pri párkovaní krotne jeho divoká samostatnosť. Saničke náleží tu vodit, naučat, domácnosť spravovať a spolu udržiavať.

Objavíť sa a zmiznúť z očí človeka, to deje sa odrazu. Tamto je jedna krovina, stálo vrúti sa do nej a na druhom kraji už i vybehuje z nej, skáče pres balvány i prepasti. Tam zas vysoko na skale, sotva jednu stopa širokej, stojí osamelý kamzik, štyri nohy má stúlené, len jakoby z ocele tam v sochu uliaty bol, nekláti sa, — v čo najhroznejšom kotrmele urobí odtiaľ skok a kam? — do objatia smrti — olovo strelca, ukrytého medzi haluzmi, dosiahlo ho.

Alebo i zďaleka na najvyšších sochoroch vídať body pohybujúce sa — to sú kamzíky, snad práve jednotliví najväčší kozli. Treba jich v pohone zaobísť a hrmotom zkotúlaných skál alebo i výstrelom zaplašit v tú stranu, kde lovcí stojá. A tu, keďže už náš lovec unavným pochodom smelo povynamáhal sa na zástať, na dajednom nose skál alebo na príhodnom v kiar zahnutom chobote, nádobno mu okamih použiť, strelit, uhodiť — a odmena celej nočnej i dennej práce je vydobyť! Olovo iste dosiahlo kamzíka; — ale lovec? Ten ho snad nikdy neuvidí, bo rúcajúc sa, padá zver zo skaly na skalu, až cele dolámaná a dotrieskaná upadne v prie-

hlinu, do ktorej ani jastrab s vystretými krídlama neponorí sa, ba ani len okom nevnikne. Zronená zver, ešte i po smrti svojej, vyžaduje všetku silu lovca, aby ju dostal, aby si ju vymôhol.

A keď kamzíka len podstrelil a tento krvaví a uteká na smrť poranený v polia, o ktorých ani nepozdalo by sa mu, tu lovec má čo nablúdiť sa za deň za dva po krvavej stope za pojedinnými krvavými lístočkami, za nalomenými halúzkami, za ulomenými a odkotúlanými kameňmi pustatiny, za utrnutými chlpmi trávičky popri vodopádoch, — a jemu všade v zápätí, naňho samého jako na uprechujúcu korisť čihajúc, ide nebezpečenstvo, zhora visiacimi i na dol zrúcajúcimi sa, zo všetkych strán jemu hotovými nástrahami hrozivé, — až snad nepozostane mu nič iného, iba pustý výstrel urobiť, aby ohlas dal o sebe, kde, v ktorom okolí hrôzami dojímavej prírody nachodí sa.

Čo dobrý lovec, nestriela do utekajúceho stádečka voslep. Pomimo pustí prvé, vodcovské, obyčajne s mladými utekajúce kozy; potom len idú kozy i kozli, ktoré z púheho úteku alebo i pri párení sa jednou a tou istou cestou ubiehajú, — a tu nádobno do týchto unikajúcich bleskov uhodiť neschybnou kulou pušky.

Často ani na blízku rozostavení lovcí nedopočujú výstrel, bo skalnaté steny dla svojho tahu a smeru to inam odrazia, to i docela zrazia čiže jakoby prehltnú ozvenu jeho. Alebo i zazrú lovcí v ďalekosti, jako dým pušky zdvihne sa do hora, vidia jako postrelená zver skydla sa, bez toho žeby dopočuli výstrel, ktorý v tom do nekonečna v mohutný hromotresk vzrastá a zdá sa, že razom kol do kola vrchami otriasol, kt. preca nezatrasné stojá od tisícetia a stáť budú ešte po tisícetia.

Tak budú stáť, na výšinách svojich i počas najhorúcejšieho slnka sňahom korunované, a pozerat na pokolenie ľudské i na tú plachú, tekavú zver, ktorú opatrní lovcí ušatrujú a z nej len čo je nadpočet, to od útrap krutej zimy, ktorá v sňahu zaviatych kamzíkov pod novopadlým lebo nasypvaným sňahom pohrobuje — hbitá kula osvobodzuje-

Veď i samé strminy zniknú neraz pošmiknutú zver v troskotavé priepasti; orli bojujú s ňou, na cieľ berú ju z očí v oči a nadháňajú si ju na nebezpečné miesta, by ztroskotala sa; — ale človek ostane jej najodvážlivejším nepriateľom.

Ale ešte i premoženého kamzika hrdá je smrť, že podlahnul len veľkému nepriateľovi. Človek, ktorý nad lesťou i silou i výtečnosťami kamzika zvíťazil; človek, ktorý často svoj život nebezpečenstvu, aspon kruč-

nej práci vystavil, aby ku kamzikom dostal sa, — on je jeden z vyvolenejších jeho premožiteľov.

A všetci lovcí uznávajú, že Jeho Veličstvo Franko Jozef I., cisár Rakúsky a kráľ Uhorský, do počtu tých vyvolenejších patrí. On je najvčasnejšie na nohách, niet chodníka či príúzkého či pristrmého pre neho, a má oko tak bystré jako ten prenasledovanec, oko tak isté na cieľ, že každý výstrel je majstrovský výstrel.

Preložil *Parol Dobšinský.*

† Prónay.

Právo ti meno tvorí; potupil si ty právo nešťastne.

Keď proti právu ľudí právo si škôl pohubil

Právom hrob ťa pokryl, nerušil by si občana právo;

Tam pred právo Božie právo teba pohmalo!

Chvojnický.

Z Triestu do Egyptu.

Cestopisné listy *Julaja Kožucha*, písané *Laskomerskému*.

I.

Alexandria, dňa 28. jan. 1875.

Milý priateľu! V sobotu, dňa 21. januara prišiel som sem do inej čiastky sveta, do celkom cudzej zeme, ktorej podivné mravy, obyčaje a zvyky predstavovať sa mi zdajú skôr španielsky než egyptsky. Nachádzam sa na prahistorickej pôde prosred Grekov, Turkov, Maurov a Arabov — „medzi náličnicami jedinká cítiaca hrud“, a pri tom som zdravý a veselý vzdor tolkým nebezpečenstvám a nehodám, ktoré som na morskej ceste zakúsil a ktoré sa podrobne a úplne opísať nedajú.

„Kto cestuje, zná dačo i vyprávať,“ hovorieva sa v každodennom živote a tvrdenie toto môže sa vzťahovať všetkým právom i na moje cestovanie, najmä keď dobro-

tivá príroda človekovi také búrky morské prežiť popraje, jaké sme my mali.

Keď sme v piatok o pol noci triestvsky prístav opustili, okriali i posilnili sme sa znamenite na nebezpečnú svoju cestu pri utešenom podnebí, pri čerstvom morskom povetrí, i mysleli sme, že budeme mať znamenité cestovanie, — ach neznali sme, čo v ďalekom, hlbokom pozadí obzoru drieme a nám prstom svojim hrozí.

Pevná zem zmizla nám náhle z očí, len svietiaci väža triestského prístavu blyštala sa čo jedinký malý bod a jako svetlonos pred našim zrakom a označovala to miesto, kde sme pevninu zanechali. Nad nami vznášal sa blankyt nebeský, posiaty nesčíslným

množstvom trblietajúcich sa hviezdíček. — Okolo nás rozprestieraly sa nesmierne, jak zrkadlo hladké morské roviny. Na najkrajnejšom pozadí obzoru odstieňovali sa už i tmavé obrysy pobrežia skalnatej slovanskej Dalmacie.

Ranajšie slniečko zazrelo nás už na hlbokom, trochu pohybujúcom sa mori. Kapitan spozorujúc to, hovoril s obavou, že počasie zlý obrat vziať môže. Pri káve, pri ktorej sme sa všetci cestovatelia prvýraz spolu sišli, oznámili sme sa hneď vzájomne. V prvej kajute bolo nás pospolu jedenást osôb; medzi nimi traja Amerikáni, ľudia to z najbohatších kupeckých domov, ktorí svoje vlastné lode na mori svetovom majú, ďalej viac významnejších osobností od dvoru Khediva Egyptského, jeden poľský gróf s rodinou atď. Ponevác sme jakoby jednu rodinu tvorili na nesmiernom tomto mori, zmizly chytró hrádze naškrobeného kastovstva a v niekoľko hodinách priblížili sa vzájomne tak snašau-live, jakoby sme už od rokov boli spolu obcovali a zabávali sme sa veľmi nenútené a vesele.

Väčšia časť passażierov znala zaobchodiť s flintou. Čas krátili sme si i tým, že sme strieľali na morské čajky a iné morské ptáctvo; áno poľovali sme i na delfínov, ktoré našu loď nasledovali. Mne prišlo šťastie. Za každým výstrelom, ktorý zasiahol cieľ svoj, dostalo sa mi hlučného potlesku zo strany spoločnosti.

Páni od dvoru Khedivovho, ktorý v Cairo residuje, polúvajú vraj často v hornom Egypte; i žiadali ma hneď, abych sa i ja pri nektorej súčasnil. Prislúbil som jim. I prišli si, aby jich navštívili a vodcovstvo i usporiadanie honby dľa europejského manieru prevzal. K tomu cieľu kúpil som od kapitána znamenitého poľovníckeho psa, ktorý mi tam znamenite posluží.

No, utešené dni z Aranchuez¹⁾ chytró sa minuly. Zrazu zatiahlo sa nebo hustými

¹⁾ Aranchuez (Arachuez) je mesto vo Španielsku v provincii Toledskej na rieke Taju blizo Madridu; má 5000 obyvateľov a krásny letohrádok kráľov Španielskych. R. 1772 uzavrená tu smluva medzi Španielskom a Franciou, kto-

čiernymi oblakmi. Prudký polnočno-západný vetor, ktorý už v niekoľko okamženiach na opravdivý hrôzyplný orkan sa zmenil, zapríčinil búrku, ktorá k najdivokejším a najohromnejším tohto roku na mori Adriatickom a Medzizemnom zúriacim pripočítat sa môže. I prekvapila nás všetkých, jako by nejaká elektrická bateria bola účinkovala, s morskou nemocou. I boli sme prinútení svoje kajuty vyhľadať.

A ešte len teraz začalo sa odhrávať divadlo, jaké sa len strašné a dojímavé myslieť dá. Uvoľnené živly zúriły jako na svobodu pustené divé šelmy a fúrie. Loď búrkou zmietaná vyhadzovaná bola okamžite vysoko do výšky, i zmizla opäť v okamžení v prepasti hučiacich vln. Vlny vo vysočizných jako väže balvánoch rútily sa na palubu a pokryly ju celkom vodami. Jak lopty vyhadzovaní sme boli z našich postiel, i poudierali sme si až do krvi údy svoje i hlavy. Morská choro-ba ešte väčšmej zúrila. Hrozné práskanie lode, hučiaci nával vln morských, štrnkanie roztrepaného náradia, jako svietien, zrkadiel, nádob atď., slovom všetkeho, čo nebolo prikliačované a upevnené, — vzdychanie, bedákanie nemocných, vresk a plač dám, ktoré vo svojom smrteľnom strachu, istú záhubu a smrť pred očima mali, — hlasné, odmerané velenie kapitána, ktorý hromovitým ohlasom rozkazy dávať musí, keď chce byť od pracujúcich námorníkov počutý: toto všetko zapríčinuje hrozný, čuvami zatriasajúci pocit v červíčkovi zemskom, v človekovi, ktorý opísať nemožno a čo len prežiť musí každý, kto chce nejaký pochop si nadobudnúť.

Veru skúsil som i ja, že pravdivé je to latinské: „Qui nescit crare, pergat ad mare;“ t. j.: „Kto sa nezná modliť, nech ide na more.“

Až ku poludniu nasledujúceho dňa, teda za úplných dvadsať hodín trvalo toto divé zúrenie rozbúrených živlov.

Búrka prestala. More sa utíšilo, vyhľadilo.

rou sľubovala vláda francúzska španielskej podporu proti Anglii, R. 1808 vypuklo tam povstanie proti Manuelovi Godoyovi, ktoré Karola IV. prinútilo vzdať sa vlády v prospech syna svojho Ferdinanda.

Red.

Posbierali sme sa polomrtví s dochrámanými údami, i vyšli sme jako sisli z dier, do ktorých nezbedný chlapec vodu lial, zo svojich kajut na palubu lode. Kapitán, ktorý ustavične na mostoku jako mramorová socha stojác rozkazy vydával a ktorého búrka tak zohavila, že sa ani človekovi nepodobal, — riekol nám, že sme najhoršie už prezili a že okolo polnoci pri ostrove Corfu sa zakotvíme.

V niekoľkých hodinách uzreli sme najkrajnejšie body ostrovov Jonických, na ktorých husté biele oblakové plachty spočívaly, v ktorých sa zlaté líce utešeného večernieho slniečka v čarokrásnom barvolesku lámaly, ktorých odstien rozprestierajúcu sa morskú hladinu jakoby tekúcim sriebrom bol pokrýl.

Okolo štyr hodín videli sme už svetelnú na brehu ostrova Corfu na vysokej väži sa nachádzajúcu; nezadlho uzreli sme i iné svetlá na brehu ostrova, ktoré zdaly sa následkom z boka na bok sa kývania našej lode v mori tancovať. Bol to interessantný optický klam. Všetko bolo na nohách, aby moment tento nepremeškali. Loď sa zvrtila, plavila sa na čas v obluku, i dorazili sme do kanálu. Oproti nám ležal prístav na ostrove Corfu so svojimi tisícami trblietajúcimi sa svetlami, osvetlený k tomu mesiacom v majestatickom pokoji, podobajúci sa skôr utešenému panoráma, lež opravdivému prírodnému obrazu.

(Dokončenie nasleduje.)

Žitomerania.

Povešť od Mich. Czajkowského.

(Pokračovanie.)

III.

Nebolo mnoho hostí tam v Zorokove: pán vojský nelúbil hlučné porady.

„Tá hala-bala,“ hovorieval neraz, „nič nestojí. Sto buteliek uhorského vína vyprázdni; zahučia, nakričia sa jak chlapi v krčme, ba často i za vlasy sa pochytiť, a Bohu žiaľ! nič nenie z toho všetkeho.“ —

I boli vtedy u pána vojského: pán komorník Droževský, starý to a dávny priateľ, kanonik Pavlovský, pán sudca Vojnárovský z Krošny, pán maršalok z rodu Pravdicov, a pri tom zástavník Stremecký. Zasadli okolo okrúhleho stolu. Na stole nebolo ani pera, ani kalamára, ani papieru, ani listín, len pred každým stál spory kalíšok, naplnený žltkavým vínom jak jantár a usadlým jak olivový olej, páchnúcim myškou. Pred pánom vojským stála čaša harmančoku takže zlatej barvy. —

Popíjali a rozprávali sa.

„Poslal som pre pána Jána. Pane môj, to je chlapík,“ napil sa harmančoku. „Ved je mladý.“

„Oné tento, pane Michal, i my sme nekdý boli mladými; teraz síce už nie do tancu, a k ružencu sa ešte tiež nie hned hodíme.“

„Pane môj, v starej peči sa čert páli: ukážeme ešte, čo to šlachta poľská dovedie. Vašnosť, pane môj, pri tom pojedol ste zuby, a u mňa to novinou. Vás, pane môj, komorník, vyžiadam si za bakalára,“ a znovu sa napil harmančoku.

„Oné tento, pravda, že sa strelilo na slepo, a čerti vedia jako. Dobre sa hovorí: sej vetor, a urodí sa zase vetor. Oné tento, bil som sa za konfederáciu; pod náčelníkom (diktatorom) ztratil som troch synov, len jeden mi ostal, a z toho nenie, oné tento, pre otčinu nič.“

„Pane môj, a ja som hovoril: jak král vyhlási konfederáciu, to i ja ta pójdem. Jak-náhle král postaví sa na čelo národa, to i ja starec zaraz ta pobežím; ináč to nestojí nič: vodu var, a bude preca vodou.“

„Oné tento, vašnosť má pravdu; ale milostpane stalo sa. už sa neodstane. Oné

tento, neskoro zamykať stajňu, keď kone ukradnú.“

„Pravda, pane môj; ale keď sa nových nakúpilo, treba zamykať, aby i tie neukradli. Hľa, nádej pre nás zase zableskla, ukoristíme z toho.“

Oné tento, súhlasíme! Čo i hneď dnes sadnime na koňa. Povolajme všetkých do zbroja, v mene kráľa, do služby vlasti!“

„Ale v mene jakého kráľa?“ ozval sa kanonik.

„To je ten uzol,“ zabručal mladý maršalok. —

Sudca vypil víno, najskôr hladal pravdu na dne poháru.

„Nuž teda v mene kráľa, ktorý bude kráľom, keď vyzenieme Nemcov a Moskalov!“

To bolo „dictum acerbum“ pre pánov bratov šľachticov!

„Ha — čože — fuj“ vykrikovali, nik nechcel na tom pristáť, ale nevedel ani, jako sa má proti tomu oprieť.

Konečne začal kanonik:

„Ja duchovnia osoba, vám páni bratia, radím, aby ste nezačínali ináč, lež jedine v mene viditeľného kráľa; to bude vo shode so svätou cirkvou a s potrebami zeme. Duchovenstvo bude vás podporovať, svätá cirkve vás požeňná; lebo to nebude spolok proti skutočnej a oprávnenej vláde, lež vojna v mene a na rozkaz pravej a viditeľnej proti vrahom viery a vlasti.“

„Oné tento, velebný otc: tak hovoríš jako Ján, ktorého menovali Zlatouštym. Oné tento, jak duchovenstvo bude s nami a svätý otec nám požeňná, nielen na kašu zbijeme svojich vrahov, ale, oné tento, i kacierov, odštiepencov a Bisurmanov navrátíme ku katolíckej viere; to to, už nech si hovorí kto chce, čo chce, šľachtie poľský za sto iných mečom mácha, keď vie, že to v mene Božom. O tak, oné tento!“

Sudca počúval a hladel na dno poháru.

„Istotne, kanonik má pravdu, ale čo sa to týče potrieb zemských.“

Jak bude skutočný kráľ, to nebude sporov o korunu, vášni, roztržito tí a všetkeho toho neriadu, čo našu zem zniročil. Jeho milost pán kráľ rozkáže, my poslúchneme,

a s kráľom, čo rozkazuje, i s národom, čo poslúcha, — nemáš veci, ktorú by nebolo možno previesť.“

Vojnárovský chystal sa k odpovedi, ale vojský pokynul Stremeckému, aby nalial do pohára uhorského a nedával sklu vysckýnať, i pohladil si fúzy.

„Čo tu hovoriť darmo, mrhať čas hádkami, tu treba robiť. Kanonik nám to povedal, jakoby čítal z knihy. Voliť nemožno, a čo sa mňa týče, priznávam sa vám, páni bratia, že je to veľká hlúposť: konstitucia tretieho mája,“ tu všetci naklonili hlavy na znamenie patričnej úcty, „zrušila tie pletky a ustanovila dedičnosť. Sasi ku korune sa nepohnú, lebo uprimnou krvou potrebné je vydobýť si korunu, a nie zlatú, lež trnovú nutno za nejaký čas nosiť: a to sú Nemci. Knieža Jozef, synovec poslednieho nebohého kráľa, nech mu Bôh odpustí jeho hriechy, jako i nám, žije sred národa. My si nevolíme knieža Jozefa za kráľa, no všetkym právom mu to patrí.“

Tu otvorily sa dvere a dnu vstúpil Ján Gorajský.

Po privítaní a objatí, ohlásil sa vojský:

„A čo, pán brat, jako to myslíte? Pane môj, čas je drahý.“

„My súhlasíme,“ odpovedali všetci.

„Oné tento, ale hneď do roboty. Keď ukážeme, že je u nás poriadok a všetko hotovo, tu, oné tento, i knieža Jozef nebude váhať, aby vydal rozkaz; lebo ináč dla starého obyčaju budeme hovoriť, hovoriť a nič nevyvedieme.“

„Pravda, pane môj; keď my svoje urobíme, a on svoje nie, to bude jeho vina a nie naša: preto k práci! Kto z nás bude tu predsedom?“

„Oné tento, vaša milost, pán brat vojský!“ —

„Pána vojského prosíme,“ dodali všetci.

„Dobre, pane môj. Kanonik nech je našim predsedom, jako duchovná osoba. On nás požeňná a my robme. Keby bolo treba biť sa, bude predsedníctvo patriť pánu komorníkovi, no medzitým to i ja zastanem. Ku predu teda: nariadujem pánu Jánovi, aby išiel ku kniežatu Jozefovi.“

Tu zahučaly pred pavlanom kolesá prichádzajúceho vozu, a hneď vstúpil dnu Bazilek so správou, že prišiel pán Šilknecht.

„Povedz, pane môj, že som zdravý jako ryba; nech si oddýchne a mne dá svätý pokoj.“

Sotva Bazilek odišiel, hovoril ďalej:

„Pane môj, pôjdeš ku kniežatovi Jozefovi jako náš plnomocník. Povieš mu, že my všetci tu čakáme na jeho rozkazy, ale na rozkazy jako od kráľa poľského. Zaraz pán maršalok pôjde po všetkých ctihodných obyvateľoch, vyberie dobrovoľný poplatok a ten dopošleme vláde. To je moje poslednie slovo, pane môj, lebo je výrazným uznaním vlády. Či sme usrozumení?“

„Usrozumení, usrozumení!“

„Ja sa hneď chytím do tej roboty,“ hovoril maršalok.

„Oné tento, tak to ľúbim, dnes nenie zajtra; od pána vojského začínaj!“

„To sa rozumie. Dám dvatisíc červených zlatých, to je groš vdovin. A teraz kanonik rozkáže duchovenstvu, aby pripravilo mysl ludu ku povstaniu, ku poslušnosti rozkazov pravej vlády.“

„Dobre, pán brat vojský, to mi cirkev svätá nezakazuje a cit Poliaka prikazuje.“

„Chvála Bohu! A teraz my všetci poďme po susedoch a každému bratovi Poliakovi pošopnime do ucha, aby prichystal si koňa, ručnicu, hroty ku pike; aby získal a zapatril si či slovom, či darom ľudí odvážlych a schopných ku zbroju; popom aby lichotil a aby všetko mal na pohotovú, a na prvý rozkaz jeho milosti kráľa urobíme

s Moskalmi, jako mi to moja dcéruška čítala z knih: že Siciliani urobili si sicilské nešpory; dobre by bolo, keby ste, páni bratia, tú historku prečítali, lebo je to vec zaujímavá a veľmi poučná. A teraz, pane môj, ja vám poviem, čo tie nešpory znamenajú: vybiť, vytľeť, vyhnať Moskalov vsade v jednom ustanovenom čase.“

„Oné tento, to sú mi milé také nešpory! Jako prasiec na veľkú noc, tak nakoleme Moskalov a zaspievame jim: requiescant in pace; a čo hneď nevydusíme, to pobijeme na širokom poli. Oné tento, a čo na to vy, pane Janko?“

„Ďakujem pánom bratom za dôveru. Rád som a šťastný —“

A zápal iskril sa mu na tvári i udusil ďalšie slová.

„Pane môj, milý Janičok, hodný synu otcov svojich! Nuž len povedz, lež kráľovský rozkaz. Poplatok pošleme a sami sa ozbrojíme.“

„Či mám snať hneď ponáhlať sa ta?“

Vojský pozrel mu do očí.

„Chodte, odoberte sa od ženy. Manželka poľského šľachtica, keď sa nezpanští a keď sa nestane udavačkou, len si trochu poplače, ale nezdrúje muža od služby vlasti, skôr podporuje ho, ano i z domu vypúdi.“

„Teraz, pane môj, robme my svoje a keď knieža nevykoná, čo je jeho, bude to jeho vina.“ —

„Oné tento, nech i on vykoná i my. Nikto nech nenie vinným, to je lepšie. Bože, požehnaj dobrú prácu našu: zachovaj Poľsku!“

(Dokončenie nasleduje).

Prednášky o poesii slovanskej.

Od Eudovita Štúra.

Kto za to môže, drahí bratia a priatelia, že nás osud rozhodil, že nás od seba rozdvajil. Ano z tej výšky, na ktorú sme boli vystúpili, nás hrozne vetry rozrazily, vás do jednej, mňa do druhej doliny, a teraz z tej doliny ubiera sa môj hlas k vám. Boly časy, keď sme z tvári v tvár na verejnom mieste

o našich záležitostiach, o našom živote sa šovárili — jako časy ušly, zmenili sa — a my teraz po bokoch, po stranách o tom rozmýšľať musíme. Nie je ani môj hlas ten, ktorý býval na tých miestach, tam byly inšie miesta, inšie okolnosti, ináč pôsobily príležitosti, bo všetko na človeka pôsobí. Považujte hlasy

tie, jako ohlasy tam z tých miest, z tých okolí, v tých príležitostiach, jako na dôkaz, že žijem, že myslím i na tej strane i v tom okolí utiahnutosti. Ozývam sa k vám jako z lode búrlivými vetrami vyhodенý, aby ste nepochybovali o láske, o myslí, o vrúcnosti mojej k vám mláďenci slovenskí, ktorých povýšiť a povzbudiť bola úloha moja! — a preto sa ozývam k vám!

Rozprávať vám budem o *poesii slovenskej*, o predmete veľmi obsírnom, pre každého z nás dôležitom, o predmete zvlášte v týchto okolnostiach náramne potrebnom. — Pozorujte na Europu, a vidíte na západnej strane mrzutost: jedni o všetkom pochybujú, druhí ratu volajú, a iní do materialnosti sa zahrabávajú, z tadiaľ len krik, zúfalnosť počujete, ktorá pochádza od tých, ktorí nešťastie veľiké očakávajú. Tam vidíme zahrabávať sa do materialnosti, do interessov, jakoby v tých všetko bolo dovršené, jak sú to len pomôcky a prosriedky k tomuto životu, a nie sú pre seba jak pre inšie, i ti ktorí upadávajú do materialnosti, robia to pre inšie. My ale hľadíme na to smutné divadlo zo strany, v ktorej sa to ešte nerobí, do ktorej ale tiež tá mrzutost povieva; z druhej strany ale sa tu ukazuje preporodenie, tušenie a pracovanie po dačom inšom. Jako na jednej strane vidíme upadávanie do materialnosti; tak naproti tomu u národov východnej Europy spatrujeme povzbudzovanie sa k interessom vyšším, k interessom duchovným. Ale práve toto preporodenie je veľmi ťažké — môže človeka a národy do mrzutosti nad sebou a životom priviesť. Ale je potešenie, je radosť srdca, je blaženost a mier duší v svete; oj k tej sa my povznese, tam pôjdeme do týchto zvýšených krajov sveta — a tento svet je *poesia slovenská!* Život má náramné strasti. Život jak jednotlivcov nadšenejších, tak i národov je plný náramných namáhání, prác a tisícerych balastí. V poviedkach národov starých sa rozpráva: že prvotní ľudia boli duchovia, ale že potom odpadli od Boha, a preto prišli do tohoto sveta prác, strastí, namáhání ustavičných. V týchto poviedkach ukrýva sa pravda tá: že v ľudstve je dačo vyššieho, nad zemské okolnosti povýšeného, dačo bož-

ského; ale z druhej strany, že je v nom i dačo padajúceho, dačo klesajúceho — a toto je telo naše. Za to sme podvrhnutí tisícerym prácam, biedam a namáhaniam, za to že nie sme čistí duchovia, že i v tejto materii je spojený život náš. Stránka tá vyššia, lepšia a vznešenejšia je *duch* t. j. čistá, božská čiastka v človeku, čiastka velebná a opravdive ľudská, a toto sú dve strany naše, medzi ktorými je ustavičný boj: „duch bojuje proti telu a telo proti duchu,“ hovorí Kristus; v tomto boji ale čiastka vznešenejšia musí zvíťaziť, musí duch telo prevládať, a nad ním svoje víťazstvo zasvätiť. Keby tejto čiastky božskej v ľudstve nebolo, život by bol hrozným, svet plný strachu a hrôzy. Keď ste čítali Byronov sen: že slnko zahaslo, a vtedy ľudia prišli do hrôzy, dali sa do jednodruhého, zúfalnosť zaujala ľudí, smrť všetkých pohlcovala, a na ostatok v miešanine tejto všetko prestalo. Tak by sa to stalo, keďby tá vznešenejšia čiastka podlahla tej nižšej, tej zemskej. Ten boj vidíme i pri jednotlivosti. Mladík jak o svojom mladom veku začína horieť, jak sa namáha, jak sa do vyšších krajov obzerá; pomali ale jeho obrazotvornost sa trati, a jako v Goethovom Faustu tie svetielka, ktoré lapal, uvidí potom, že sú to chrobáčky. Prijde konečne čas, kde lepšia čiastka v nom hynie, až ho interesity potom zlomia. Musí žiaľ a lútosť zaujať v takomto stave mladíka, keď práve to, čo on za vznešejšie, za lepšie vyhlásil, po čom on túžil, nemá a stracúva. Ten mladík podľahol strastiam; ale nepodľahnú národy, nepodľahne človečenstvo; a proti všetkým tým, ktorí podľahli tej podľejšej čiastke, duch a víťazstvo jeho vždy sa ďalej dvíha. Preto, čo i v jednotlivých táto čiastka lepšia, toto svetlo Božie vyhasne, a jednotlivci pekné mysle majúci stanú sa filistermi, ktorí sa mocú a z láskotin sveta sa živia; ale veškerost, človečenstvo nikdy neupadne, a tým duch v ľudstve prebyvajúci len vždy väčšie víťazstvo slávi. Tento duch má svoje okresy, stránky, v ktorých on medzi nami ustavične bytuje, sa nám predstavuje. Tieto stránky sú rozličné, a jako národy čím sú vyvýšenejšie, tým viac takýchto strán majú, v ktorých duch sa zjavuje a pôsobí. Tak roz-

ličné a ustavicné sú stránky, podstaty a vrstvy, v ktorých duch sveta prebýva. Podstaty a strany tieto život namáhania plný oblahčujú, vyvyšujú a ustavicne ušlachtujú, bo ho z týchto mračných búrok a náruživosti do večného pokoja a blahoslavenstva privodia. Národ čím je vzdelanejší, tým viac takychto okresov ducha má: tak naproti tomu čím je nižším, tým jednotvárnejšie a menšie sú tie strany v ňom. Národ duchom nenadaný, obyčajne len jednu stránku má, a táto je: *náboženstvo*, v ktorom on prichodí k povedomiu lepšej čiastky: že i on náleží k dačomu vznešenejšiemu, ktoré ho z ríše nerozumnej, z hrudnatej vyvyšuje a pozdvihuje. Nech sa teda dakto nediví, že obecný ľud rád do kostola chodíeva a k náboženstvu sa tak uctive má, bo on viacej strán obyčajne nemá. Ovšem má ľud obecný i dačo inšieho, ale jak málo je to u neho vyvinuté, bo on k prácam pre telo prikovaný, nemá príležitosti k vyšším iným čiastkam ducha sa pozdvihnúť. — Tieto stránky ducha sú: *náboženstvo, umenie a nauky*. Čím vznešenejší národ, tým viacej nauk, umení a čistejšie náboženstvo má. Národy vôbec dajú sa rozdeliť na tri rady: sú národy *Indo-europejské*, veniec a korunou všetkých národov, potom národy *Semitické* a konečne národy *Mongolské*.

U plemena Mongolského nachádzame jedine náboženstvo, ale sa ani to nemôže srovnáť s náboženstvom národov Indo-europejských, bo tieto ešte i druhú stránku krom náboženstva veľmi vyvinutú majú. Mongolovia naproti tomu nemajú nič; vidíme, že cokolvek robia, len plundrujú, v telesnosti sa váľajú, mrchy sozierajú atď. Čítajte opis Herodota Skýtov a mnohých Mongolských národov a uvidíte u nich telesnosti a materialnosti prevahu, národy, ktoré sa od IV. do X. stuletia z Asie hrnuly, a jako z chlieva tie bravy na pažiť a žír sa draly. Proti týmto národom vystupujú druhé Europejské národy, ktoré jich prevládzu a jim jedno po druhom podliehajú. Národy tieto Mongolské žiadneho umenia nemajú. — Naproti tomu, keď sa ohliadneme po plemenách Indo-europejských, tu vidíme viac jako jednu stranu života vyvinutú a vzdelanú, na pr. u Židov vznešenú

poesiu, u Arabov okrem krásnej poesii veľmi vyvinuté umenie nie len v Asii, ale i v Španielsku, kde v Cordove hlavne mathematics a hvezdarstvo na veľký stupeň vystúpily; tak tiež u Feničanov, z jich obecného života a mnohého podnikania zavierať musíme, že boli duchom živí. Keď sa ale ohliadneme po plemene národov Indo-europejských, vidíme ešte vyvinutejšie vedy a umenie. *Ind* má svoju znamenitú poesiu a staviteľstvo, *Peržan* svoje piesne a nauky, *Egyptčan* staviteľstvo a nauky, *Rek* svoje schôdzky, hry a utešenú poesiu, podobne i Rimania, Germánske a Románske národy svoju malbu a hudbu. U všetkých ale týchto národov nachádzame poesiu, a čím dial tým viac ukazuje sa táto strana ducha rozsiahlejšou, vyvinutejšou a dokonalejšou, u nás ale Slovanov, jak uvidíme, je ona naším vlastným a národným umením.

Budeme hovoriť tu len o *poesii Slovanskej*.

Pochop umenia teraz len na krátko udat môžeme, bo nemáme príležitosti, aby sme pochop tento obsirnejšie rozvinuli, teda len anticipatívneho podotknúť musíme.

Umenie nič nenie iného, jako objatie sa ducha s predmetom; alebo preniknutie a spojenie sa ducha s prírodou.

Vidíme teda z tohoto pochopu, že materia nie je pre seba, ale aby druhému slúžila, t. j. duchu, alebo aby sa *idealizovala*; zato sa ona musí k duchu vynášať a v ňom zaligotať, musí byť taká, jakoby duch v nej sa hybať a hovoriť chcel. Toto je priestraustvo umenia, ktoré sa ale rozlične rozpadáva tak, jako duch rozlične vezme materiu. Umenia, ktoré na počiatku byly, dozajista budú najnižšie, a nasledovne u národov Indo-europejských postupom času muselo vystúpiť vyššie. Najnižšia strana umenia je *staviteľstvo*, pod týmto sa ale nerozumejú bydlá a domy k obývaniu ľudí vystavené, bo v týchto nenie žiadneho umenia, ani sa k nim umenie nerozprestiera, bo príbytky tie k obecnému životu slúžia. Umenie ale musí byť pravé, a tak duch v staviteľstve hmotu za svoje svobodné bytovisko vyvoliť musí; sem teda patria staviteľstvá duchu, Bohu určené,

ku pr. chrámy, kostoly atď., jak to nachádzame v indických do skál vyrúbaných kostoloch, s ktorými je ohromné namáhanie spojené. — Najnižšie umenie je staviteľstvo preto, bo hoc ono i chce bytovisko ducha vystaviť, ale toto vystavenie je len tajomná prítomnosť ducha, v ktorej on od nikiaľ k nám nehovorí, tu je len nakopie kameňa, a mechanika. Usiluje sa síce staviteľstvo Boha ukázať a spredmetniť; ale darmo, v ňom sa duch jako nad vodami zachvieva; preto India, ktorá staviteľstvo predstavuje, hoc vysoko strmí, ešte nezachytila ducha ľudského, a za to ona len temne a nejasne ducha v staviteľstve predstaviť môže.

Keď sa jasnejšia stane idea, musí sa i sám jej oblek stať jasnejším, táto idea musí sa lepšie vteliť do predmetu, ktorý na seba vzala, a v ktorom sa vysloviť má a táto stane sa v *sochárstve*. Sochárstvo ukáže ducha v svojej vyvýšenosti a v istom nepohnutom predmete, v tvári, v líci, čele, v očiach, slovom v celej postave, ktorá sa stáva tým velebnou a svojim stánim prenikajúcou. Tak v Apollonu bezprostredne vidieť múdrosť odblesknutú; v Zeusovi moc vyjadrenú atď. Naproti tomu bohovia menší, na pr. *Eol*, sa ani nepredstavovali, bo tito boli moci prirodzené, a jako také do okresu pravého umenia prináležiace. Toto umenie je o mnoho dokonálejšie, jako predošlé, bo v tomto idea už z materie hovorí, z nej sa díva, a každého, kto je vzdelanejší a nadchnutejší, zachvacuje. Tu sa hmota a duch objímajú, ale tak, že hmota má len dačo vyššieho, t. j. ducha javiť. Ducha ale všetko to ešte nevyjadruje, bo socha ostáva nepohnutá, v nej sa vniutornosť v celej rozmanitosti ešte vyjadriť nemôže, telo jako byt ducha nemá primerané stavanie a pri tomto odpore musí sa ďalej vyvinúť, musí nasledujúce umenie túto nepohnutosť idey znížiť, a toto sa stáva skrze *malbu*.

Malba je teda vyššie umenie jako *sochárstvo*, a ona už v kresťanstve povstala, preto sochárstvo nemohlo byť v kresťanstve, v ňom našlo odpor, a z velikej strany skrze kresťanstvo zničené bolo. V malbe vidíme už nie kameň, ale farvu, obrazy tak jakoby

to nič nebolo materialno, v ktorých sa vyjadriť môže väčšia rozmanitosť vniutorného žiaľu, hlbkej lásky, vysokého zápalu atď. Pozrite malby na pr. *Petra* a najdete v ňom zápal a napnutosť vyjadrenú, *Mariu* jako obraz lásky, a *Krista* jako ustavičné chvenie nad prachom zemským v čistej svätosti predstaveného. — Ale ani malba nenie v stave všetko urobiť, ona ešte len jedno okamženie, a jedon priebeh tej istej pohnutosti, jedno miesto, okolnosť atď. predstaviť môže; a pre túto ohraničenosť i ona musí do inej formy preísť, a táto forma je *hudba*.

Ponevác hlas ide z duše, z vniutornosti, preto i *hudba* bude vyvinutejšia forma umenia, jako sama malba. V hudbe sa môže vysloviť celý priebeh pohnutia duší, v najrozličnejších záhyboch a rozmanitostach; vezmi na pr. *Asiu*, kolká tam rozmanitosť jedného pohnutia, hneď zármutok, hneď radosť, túžba atď. sa premieňajú. Hudba už nie viac farbami, ale hlasom neuviazaným sa javí, miesto a priestranstvo nenie viac v nej tak materialno, jako v malbe. Ale jako malba, tak i hudba je ešte nie dokonalá forma umenia, bo v nej nemôžu sa všetky pohnutia ducha zjaviť; tak na pr. ona nemôže žiaľ matky alebo otca, zápal mládenca, muža za vlasť, za náboženstvo, v tej určitosti a pohnutia, jak sa ono v skutku javí, vyjadriť a vysloviť; preto i hudba ešte jednomu umeniu miesto postúpiť musí, ktoré umenie je *poesia*.

Poesia je forma umenia najdokonalejšia, ona má nie jako hudba alebo malba len okamžitú prenikavosť, ale trvanlivú, v nej všetko žije, všetko sa hýbá. Ona je z ohľadu materie najvyvinutejšia, bo jej obsahom je sám duch v jeho najrozličnejšej rozmanitosti. Materia poesie je *fantasia*, *slovo* ducha a vniutornosť najdokonalejšie vyjadrujúce tak, že to, čo vysloviť chce, musí byť najprv vo fantasii zavinité. Zlý to básnik, ktorý len na zdar básni, v nej musí byť všetko po predku vystrojené, a to len v slovách vyniesť básnik potrebuje; bo *fantasia* je ešte duchovnejšia jako hlas, ktorý potrebuje isté orgány, vonkovnosti a určitého času, a preto poesia bude vrchovisko umenia. Keď pozremo po národoch Indo-europejských, vidíme u In-

dov a Egyptčanov staviteľstvo, u Rekov sochárstvo, u Romanských národov malbu, u Germanských hudbu, jako zvláštne umenie; keď ale všetky tieto národy prejdeme, vidíme v každom poesiu. Teraz teda povstáva otázka, čože my Slovania máme za údel, za čiastku, keď predchádzajúce národy všetko sobraly? Jedni nás odsudzujú k divokým Asiatom, že nemáme budúcnosti Božej, že nemáme povolanie, že sme len slúžobníci, dačo vznešeného vykonať neschopní! Otázka je teda: či máme v rade národov, na poli nauk a umenia našu postatu? Či máme v rade národov našu čiastku? jestli ju nemáme, zajiste nebudeme mať našu samostatnú historiu a život. Od tej otázky závisí náš zápal, pohnutie, práca atď., a preto treba túto otázku dobre rozviazať. Povedali sme, že každý národ má dáko umenie, i my teda máme poesiu, umenie najvyššie, najdokonalejšie. Jako z národov Indo-europejských každý má dačo z poesie, tak nemôže sa povedať, že len Ind, Rek, Arab, German atď. má poesiu, a inšie sú maličkosti poetické.

Literárne, umelecko-vzdelanostné dopisy.

T. Sv. Martin, 15. apr. (Beseda). Tejto prešej zimy prichytil sa náš „Spevokol“ k rezkej činnosti. Každého totiž mesiaca usporiadal nám milú zábavu, buďto besedu, alebo divadelné predstavenie. Prípcnmem tu len ostatniu besedu, dňa 11. t. m. v Matičnej dvorane usporiadanú, a možno že v tej dvorane aspoň tohto roku ostatniu, lebo matičný dom, jako známo, prešiel na teraz do cudzích rúk. Program besedy bol nasledujúci: 1. *Na hory!* od K. Bendla a *Sláva šlachetným*, s novým nápevom od J. Kadavého. 2. Divadelné predstavenie *Liška nad úšku*, veselohra v 1 jednaní od A. K. 3. Národné piesne: *Od severu vietor fúka*; *Nevydávaj sa ty*; *Od Oravy dážd ide*, spieval ženský sbor. 4. Národné piesne: *Tichá hora*; *Prijdi k nám*; *Kopanice* a *Mám ja milučkého*, spieval miešaný sbor. 5. Divadelné predstavenie: *Či ma miluje?* veselohra v 1 jednaní od Fr. J. Janke. Všetky národné piesne byly harmonisované od J. Kadavého, a od četného obecnstva byly s pochvalou prijaté. Obe veselohry byly od nášho divadelného ochotníctva velmi zdarene prevedené. Ešte tu pripomínam, že náš „Spevokol“ mieni vybrané slovenské národné piesne čo najskoršie v štvorhlase tlačou vydať a tak jich nielen na Slovensku rozšíriť, ale i druhých slovanských hudobných umelcov s nimi obznámiť. Podnik tento je na čase a iste zasluhuje slušnú pochvalu.

x.

Pukanec, 15. apr. (Beseda). Národné povedomie v meste našom už od viac rokov krásne napreduje, no dosiaľ najviac obmedzovalo sa len na čítanie národných časopisov a na obete na oltár potrieb národných kladené. Jak starší páni mešťania, tak i mladšia vrstva horlive sa ujíma záležitostí našich, a obetovavosť jednotlivcov zasluhuje všetku česť. Od viac lež jedného roku čulejší život povzbudzuje u nás p. učiteľom Kupčekom založený a vysokou vládou potvrdený „Spevokol“. Nemylim-li sa, počítuje do 40 údov. Keď spolok tento povstal, každý mu náhly pád veštil. No, „Spevokol“ stojí, účinkuje, napreduje. Pravda, nejedon útok musel odraziť, aby svoj život zachránil. Sláva tým, čo mužne vytrvali a vytrvajú; bo tak k cieľu šlachetnému prez odpory cestu razit si musíme. Pozdvýženie svojho národu hodné je obetí.

Jak ďaleko pokročil „Spevokol“, dokázal dňa 4 t. m. na prvej besede. Už týždňom napred boli sme k nej pozývaní. Okolo 7. hodiny večer zavznela cituplná skladba piesne „Kde domov môj.“ A z ktorého súciténeho srdca nebol by sa pripojil tichunký hlas k súzvučnému spevu spevákov: „Svetovládny Hospodine, chraň Slovensko domov môj!“ Už prvá táto pieseň presvedčila nás, že „Spevokol“ krásne pokroky urobil, čo tým viac na váhu padá, že sú naši speváci všetci lebo mladí remeselníci, lebo hospodári, čo pred

tým o harmoničnom speve veľmi málo alebo nič nepočuli.

I vystúpil mladý horlivý rodoľub Janko Gracza a krátkym, dobre predneseným proslovom otvoril „túto prvú besedu v svob. kr. baňskom meste Pukanci“ srdečne uvítajúc prítomných. „Bratislava, Bratislava“ bola druhá pieseň, ktorú sbor predniesol. Po krátkom oddychu zarečnil nám p. Pavel Bujna: „Sloväna pohľad na sebä.“ Málo sa v spisbe našej najde k rečeniu tak ťažkej básne, jako táto. To časté stupňovanie, tie mnohé protivy, tá trpká ironia, tie hlboké pravdy, to rozhodné heslo človeka kresťansko-slovenského atď. to požaduje rečníka, ktorý neraz svoje sily oprobaval. Tým viac prekvapila nás prednáška P. Bujny. Rečnil on nad všetko očakávanie podarene. Podarene predniesol zvlášte ten odsek, kde sa k odporníkom pravdy primlúva, aby oni probovali národ tak milovať, jako Kristus a v tom aby slávu hladali a nie v kriklúňstve! Nasledovala sborom prednesená dojímavá pieseň: „Hojže Bože.“ Zdalo sa nám, jako by pán správca skutočne bol nás chcel rozosmútiť, keď všetky tak dojímavé piesne vyberal. Lebo či nemuseli sme si pomysleť, kolkí na tej chlebovej trpkkej postati i z týchto mladých sokolov rozprchnu sa a zabudnú na útrapy ľudu svojho a nechajú vyhasnúť v niadrach svojich iskru rodolubstva. Bol teda čas už i niečo k obveseleniu mysle predniesť. A to sa stalo rečením kusu „Nešťastný examen.“ Náš mladý Samko Hlôška dobre nám predstavil pána veľkomožného, už jeho pekná postava nasvedčovala, že by mu ver pristalo byť pánom fískalom. Panovitost', seba povedomie a z vysoká hladenie na svojho Ignáca vyjadril jak rečou tak výrazom tvári a posunkami. A Ignác (Miško Bakoš)? Nuž tomu sa dostala najprihodnejšia úloha k rozveseleniu, ale ju i zdarne predniesol. Už jeho zovňajšok prezradzoval „štitfpučera“ od päty do hlavy. A tú dychtivosť za tou „manštranciou“ výborne podal. Len nepatrná chyba bola v tom, že sa často k obecenstvu chrbtom obrátil; asnaď aby smiech utajil. Po utíchnutí smiechu a malej prestávke zavznela pieseň: „Oj ty

dievčina, ruža červená,“ p. správcom svobodne preložená. Neznám, či spevákovi tá veselá prednáška rozohnila, ale patrne bolo, že pieseň táto ešte lepšie vypadla lež predošlé. „Komu hus a komu prasa“ predniesol Alex. Farbák. Kto pilne nanho pozoroval, ten by mu to svedoctvo vydať musel, že to musí byť vyprobovaný rečník. A preca, nemýlim-li sa, je to len jeho druhé verejné vystúpenie. Farbák má veľké vlohy k rečeniu, zvlášte takých kusov, pri ktorých sa hodne flegmy požaduje, bude-li sa cvičiť, môže to ďaleko priviesť. Poslednia pieseň sborom prednesená bol prípitok „Do kola sa bratia, smútku výhosť dajme.“ „Finis coronat opus,“ hovorí latinák, a bez otázky tento prípitok spievali krásne, veľmi podarene. Z programu vypadla ešte pieseň „Kysúca“ a rečovanka „Ostatní šesták,“ ponevác rečník, náš horlivý Janko Cibulka veľmi zachrypol. Škoda ho bolo. Veľmi sme ho postrádali. Jeho krásny hlas veľmi chyboval, a iste i svojim šestákom by nás bol zabavil.

Bol som prizdlhavý, pane redaktor¹⁾. No prvá beseda v svob. král. baňskom meste Pukanci zaslúži byť obšírne zpomenuť. Sláva p. správcovi, ktorý vzdor všetkým možným na osoba jeho padajúcim nápadom a očerňovaniam nezdolne stojí a mlad našu bujarú, veľmi schopnú bezzistne vzdeláva. Sláva vo tri vrhy rečníkom a všetkým spevákovi, čo sa od spevu nektorým našim Chauvinistom odstrašiť nedajú. Tak mlad moja: „Učte sa, cvičte,“ vzdelávajte, spievajte, vylejte žiale svoje i radosti svoje i zbiedeného národa v cituplnej piesni slovenskej. Boh pomáhaj!

Martin Bujna.

¹⁾ Sláva Vám Bratia podsytňianskí. Keď budeme mať všade tak šlachetné mešťanstvo, jaké je zväčša pukanské, nemusíme sa obzerať po veľmožoch, nie po renegátoch, nemusíme žiaľ na rumoch rozválaných svätín národnej vzdelanosti a osvety — národ náš prejde víťazne prez všetky búrky k deňnému poriadku svojho kultúrneho života. I Česi prežili jozefinismus a stoja v popredí kultúrnych národov, bo v mešťanstve a roľníctve nemohol byť zničený národný genius. — Na zdar!

Red.

Rozmanitosti.

„**Matica Slovenská**“ je riešením uh. kr. ministerstva vniutra dto 6 aprila pod číslom 125 zatvorená; celý majetok jej sekvestrovaný.

František Šupala, kustos knižnice v budapeštskom museume, na slovo vzatý znalec na vedeckom poli Slovanstva, riadny člen „Mat. Slov.“ zomrel na suchotiny dňa 26. marca v italskom námorskom meste Livorne, kde hľadal vyličenie svojho neduhu. Večná mu pamäť v národe!

Etymologické sny. U Dítmara sv. Štefan nazýva sa Waic (t. j. Waic-slav, Wác-slav). Szarka (Coniect. p. 50) to takto vysvetľuje: písmena *W* povstala z *Iste*, poslednie písmeny *ie* ale vraj povstali z *n*: teda *Ist-á-n*. Dľa toho istého etymologistu (???) (Coniect. p. 18) slovo *király* pochodí zo zaslechnutého a zle rozumeného *Kyrie Alexie* (!) a síce s odhodením poslednej časti prvého (*ie*) a druhého (*exie*) slova; teda *Kyr . . Al . . .* Chvala Bohu, že my takýchto „učencov“ nemáme!

Literárne, umelecko-vzdelanostné zprávy.

Návod ku praktickému vyučovaniu nových mier a váh v národných školách so zvláštnym ohľadom na desatinné zlomky pôvodne vypracoval *Aloys Chobodiaczký*, uč. na kr. st. učit. priprav. v Zniove. Turč. Sv. Martin. Tlačou a nákladom knihtl.-úč. spolku. 1875. VIII.; str. 88; cena 50 kr. r. č.

Na knihu II. „Slovenských povestí“ predplatili sa ďalej pl. t. páni: Andrej Bodický na Sennom, Ján Kamenár v St. Pazove a Andrej Červenák v Martine — u p. Dobšinského; Jurko Gramantik v Štiavniku a Matia Major v Celovci, za odberateľa prihlásil sa Pavel Zoch v Jasenovej — u red. „Orla“ — „**Slovenské povestí**“ kniha I. už nenie úplne k dostaniu, keď i vnove prihlásivší sa odberatelia rozobrali, čo úplného

bolo v zásobe. Ale k dostaniu sú ešte jednotlivé sväzky teže prvej knihy, menovite 2, 3, 4, 6 a voľač ešte i 5. Ponevác tu každý sväzok tvorí i pre seba celok, teda milovníci povestí môžu si smelo odberať i tieto neúplné sväzky, z ktorých jedon dávame po 15 krajciarov, teda za pol ceny; len že páni objednatelia sami zaplatia si poštové. V tomto smysle prosí učive o ďalšie objednávanie v Drienčanoch 15. apr. 1875 (o. p. Rimaszombat) Pavol Dobšinský, vydavateľ.

Kytice. Sbirka zábavného i poučného čtení pro mládež. Sv. II. Co příroda dítkám vypravuje. Sepsal *Josef Jedlička*. V Praze 1875. Nákladem kněhtiskárny I. L. Kober. VIII°; str. 124; cena 40 Kr.

Listareň redakcie a administrácie.

P. O. S. v **P.** Cestopis Váš indický čakáť budeme. Nechajte nám na krajoch rukopisu trochu prázdneho miesta. Na zdar! — **P. K. R.** v **L. Sv. M.** „Mythologiu“ piš, ťubi sa mi; zasielka nemohla do č. 4. — **P. R. U.** v **L. Sv. M.** Dieky. Preklad vyjde svojim časom. Rukopis pošlem. — **P. M. B.** v **P.** Cestopis z Tyrolska a Svajeska pošlite. Vitame Vás v kole našich spolupracovníkov! — **P. J. Š.** v **B.** „Poručenstvo“ sa dobre číta. Pokračujte. Dialogy sú trocha rozvláčité, nepresantné. Na zdar! — **P. Ro-
vinov** vo **Viedni**. Báseňku nemožno upotrebiť. Ne-

znáte prosodiu? Čítajte usilovne „Prednášky“ Lud. Štúra o slov. poesii, ktoré s týmto číslom podávať začíname. Cvičte sa, bude něco z Vás! — **P. F. V. S.** v **T. S. M.** Na deň 9. júna povolaný je redaktor „O.“ do Prešporku pred porotný súd; obžalovaný je kr. fiskusom pre báseň „Past oproti pastí. Poslanie slovákožrútom.“ Labutia pieseň + Lud. Zellu. Za vinu sa mu kladie búrenie verejného poriadku a pokoja; odsúdený má byť dľa zákona z r. 1848 čl. 18, § 9, tak si to žiada p. Schedius.

Predpláca sa u redakcie a administrácie v Prievdzi (Privigye):

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. r. č. Študenti a remeselníci mládež, i chudobní učítelia obdržia „Orla“ za 2 zl. r. č. Roč. II., III., IV. a V. „Orla“ možno dostať po 2 zl. r. č. — „Orl“ vychádza vo 12 sošitoch, 3¹/₂—4 hárkov silných, dňa posledného každého mesiaca na veľkej štvorke.

Majiteľ a vydávateľ **Andrej Truchlý-Sytniansky**. — Knihtlač.-účasť spolok v T. Sv. Martine.